Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…гэтэмнай 1921 оной …ябрийн 21-һээ гарана | № 255 (14275) | 1973 оной октябрийн 28, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Дэлхэйн социалис байгуулалтын, уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин, арадуудые национальна, социальна талаарнь сүлөөрүүлхын түлөө тэмсэлшэдэй— революционно хүсэнүүдэй түгэлдэр холбоо барисаан улам бэхижэг лэ!

(Агууехэ Октябриин социалис революциин 56 жэлэй ойдо зорюулжа КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан Уряануудһаа).

ЭБ НАЙРАМДАЛДА ДУРАТАЙ ХҮСЭНҮҮДЭЙ БҮХЭДЭЛХЭЙН КОНГРЕСС

…ЖВА. Кремльдэхи …үүдэй ордон. Түрүү …түрэлтэнэй, амгалан …ые шухалада тоолоо…ы хүнүүдэй үзэл бо… этигэл найдабари…дэ үдэрнүүдтэ иишэ …лагданхай байна. Эб …алда дуратай хүсэ… бүхэдэлхэйн конгресс Кремль соо, хүдэлмэ…лэлжэлүүлһээр.

…ис диктатурада эсэр…, үнэн зүб тэмсэл …байгаа Чилиин арад…алаа нэгэдэн дэм… үглөөнэй заседани …агдаа.

…анай түрүүлэгшэ — …орондын бэлэдхэлэй …дэй түрүүлэгшын ор… Конгрессто туһалха …э комитедэй түрүү… М. В. Зимянин Чи…атарлигаар наһа бара…резидент Сальвадор …иин хани нүхэр, со… — **Ортенсия Бусси …ендидэ** үгэ үгөө.

…рессэй делегадууд ба … Чилиин арадай пре…ын наһанай хани нүхэ…эн зүрхэнһөө, сэдьхэ…ьолгон байжа амар… Ортенсия Альенде …сстэ ерэжэ, Чилиин … алдар габьята, … зоригто тэмсэл ту…ь хүнүүдтэ хөөрэхэ …амбаа энэ хүшэр, га…та сагта олоһон бай…

…ния арадай сүлөөрэл…эсэлэй түүхэ тухай …, өөһэдынгөө эрхэ … түлөө ажалшадай …өө уламжалан, анха …ын арадай прави…ю Чилидэ тогтоогдо… гэбэ. Хүдэлмэришэн … тэдэнние дэмжэдэг … хүсэнүүд амгалан, …атическа аргаар ара…авительство тогтооһон … гэжэ онсолон тэмдэг…

… һунгаан шэлэһэн за…билгангүй тэмсэ-тэмсэ… …һалан хани нүхэрэйн… …эршэгүй тэмсэлшын … тухай эндэ минии …гүй. Хуули ёһо, …ати, үнэн зүб байдал …э сүлөө эрэлхэгээр …шаар унаа, — гэжэ …арагша президентын … мэдүүлнэ.

…вадор Альенде демократ хүн байһан юм. Тэрэнэй зэбсэгынь сурталь бодол, үнэн үгэ, арад түмэнэй бодол мэдэрэлые бүрилдүүлхэ тодорхой политическэ ябуулга байгаа. Сальвадор Альенде национальна аша туһые хамгаалагша, эдлэхэ ёһотой баялигуудыень Чилиин ажалшадта, пролетариадта бусаахые хүсэдэг патриот, тэмсэлшэдэй дундахи тэмсэлшэ байһан. Тэрэнние арад зон нүхэрнай, ударидагшамнай гэжэ нэрлэдэг бэлэй. Юундэб гэхэдэ, арад зоной хүсэл эрмэлзэлые бодото дээрэнь бэелүүлдэг байгаа бшуу.

Фашизмын хара, хархис һүүдэр Чили дээрэ бөөгнэрэн буугаа. Али бүхы демократи, сүлөө, хүнэй эрхэ барандаа һандаагданхай. Чилидэ мүнөө гансал хуули — сэрэгэй сагта хэрэглэгдэдэг сэрэгэй юстициин хуули бэелүүлэгдэнэ, — гэжэ Ортенсия Альенде хэлэбэ.

Чилидэ хүнэй эрхын үгы хэгдэжэ байһан тухай юрын, сүүдүүдэй саазалалгаар һэлгэгдэһэн тухай өөһэдынгөө эмхинүүдээр дамжуулан дэлхэйн улад зондо үргэнөөр дуулгахые уряалан, Бүхэдэлхэйн конгрессто хабаадагшадта Ортенсия Альенде хандаба.

Арад зонһоо нюусаар фашис хуулинуудые сэрэгэй хунтын бэлдэжэ байһыень, Америкын оронуудта мэдэрэгдэһэн, ондоо тээ нюусаар нютаглаха эрхын хэрэгсээгдэдэггүй болоһые, хэдэ хэдэн оронуудай дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй добтолгодо дайрагдадаг байһые, энэ орон дотор хүсэ хэрэглэлгын хуулита болгогдоһые, хархис этэгээдүүдэй мэдэлдэ арад зоной баялигуудай бусаагдажа байһые, улад зоной социальна туйлалтануудай усадхагдаһые бүхы дэлхэй мэдэхэ зэргэтэй гэбэ.

Чилидэхи демократическа сүлөөе һэргээлгэ — чилиишхидэй зорилго болоно. Гэхэтэй хамта, манай оролдолго хүсэлэлгэнүүдые бүхы дэлхэйн арадууд дэмжэхэ зэргэтэй.

Чилитэй һаналаа нэгэдэн дэмжэхэ национальна комитедүүдэй дэлхэйн бүхы оронуудта тогтоогдоо һаань һайн байгаа, хунтые гансаардуулхаар уласхоорондын хэмжээ абаха, Чилидэхи сэрэгэй хунтын гэмтэ ябуулгануудые буруушаан зэмэлхэ уласхоорондын трибуна эмхидхэн байгуултада туһа хүргэхэ зорилгоор правительствануудта нүлөөлхэ элдэб аргануудые хэрэглэхэ шухала гэһэн һанамжа Ортенсия Альенде хэлэбэ.

Эхэ оромнай гэмтэл хохидолдо ороо, тиигэбэшье дарагдаагүй байна гэжэ үгэ хэлэгшэ түсхайлан тэмдэглэнэ. Манай арад зон эрэлхэг, шэн зоригтой юм, дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүүсэн тэмсэжэ байна. Эдэнэй арга боломжо мүнөө ехэ бэшэшье һаа, тэмсэлынь үдэр бүри улам шанга болохо байха.

Ортенсия Альенде «Бидэ илахабди!» гэжэ хэлээд, үгээ дүүргэбэ.

Конгрессто хабаадагшад һууриһаа бодожо, Чилиин арадай тэмсэлые үнэн зүрхэнһөө дэмжэн, президент Сальвадор Альендиин зүб хэрэг үргэлжэлүүлжэ байгша энэ эгэршэгүй зоригто эхэнэрэй гашуудалые үнэн зүрхэнһөө мэдэрэн уярба.

Ортенсия Бусси де Альендиин хэлэһэн үгыень, бата тэсэбэритэй, эрэлхэг зоригтой байхые, фашиэмда, хара хүсэ хэрэглэлгэдэ эсэргүүсэн, арадуудай эб найрамдалай, сүлөөтэ байдалай түлөө тэмсэхые уряалһан үгыень сонособобди. Арюун һайхан хэрэгэйнгээ үнэн зүб байһанда хэлбэришэгүйгөөр этигэдэг Сальвадор Альендиин үгэ эндэ зэдэлэн дуулдаа. Эдээн доторнь эрэлхэг зоригто, гайхамшаг зүрхэн сохилһон мэтэ болоно. Чилиин арадай тэмсэһэн, тэмсэхэшье үнэн зүб хэрэгэй илаха байһанда хизааргүй ехээр этигэдэг этигэл дуулдана, — гэжэ М. В. Зимянин хэлэбэ.

Сальвадор Альендиие мүнөө сагай эгээн сэхэ сэбэр, үнэн сэдьхэлтэ ажал ябуулагшадай нэгэн гэжэ Леонид Ильич Брежнев нэрлээ. Эдэ үгэнүүдынь Чилиин президентдэ манай арад түмэнэй ямараар хандадагые элирхэйлнэ.

Сальвадор Альендиин намтар Чилиин алдарта түүхэ байхаһаа гадна, мүнөө Чилиин олон түмэн коммунистнуудай, социалистнуудай, демокрадуудай, патриодуудай һанал бодол, тэмсэл дотор шэнгэнхэй. Чилидэхи үйлэ хэрэгүүд һэрижэтэй байхые һануулна, хүсэсэ нэгэдхэхэ, империализмда, хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү хамтын тэмсэлээ бүри эдэбхитэй болгохые уряална.

Имэ хүшэр бэрхэтэй сагта, хубитаяа оруулхын тула Конгрессто ерэхэ аргатай байһанайнь түлөө Ортенсия Бусси де Альендидэ суглараашадай үмэнэһөө гүнзэгы баяр баясхалан хүргэбэ.

Конгрессто хабаадагшадай шарайнууд шэрүүн, шаналалтайгаар харагдана. Президентын «Ла-Монеда» гэжэ ордоние урбагшадай добтолжо эхилхэ үеэр арад зондо Сальвадор Альендиин һүүлшынхеэ хандаһан үгэ, магнитофонно тэмдэглэлые эдэнэр шагнаба.

Колонинуудые болюулха талаар ООН-ой тусхай комитедэй түрүүлэгшэ **Салим Ахмед Салим** (Танзани) Намибиин хэрэгүүдые ООН-до эрхилдэг Соведэй зүгһөө үгэ хэлээ.

Расизмда ба колониализмда эсэргүү, Африкын, мүн дэлхэйн бусад хубинуудтахи арадуудые дарлан мүлжэжэ байһан хархис захиргаануудта эсэргүү тэмсэлдэ түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэнэй хүсэ шадалые элсүүлэн нэгэдүүлхэ гээшэ Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгрессэй гол шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно гэжэ апартеидэй талаар ООН-ой тусхай комитедэй түрүүлэгшэ **Х. Нур Элми** хэлэбэ. Үндэһэ яһанай илгаа гаргагшадта эсэргүүсэн баатарлигаар тэмсэжэ байһан Урда Африкын арадууд үнэн сэхэ бүхы хүнүүдһээ, бүхы оронуудай ажалшадһаа туһаламжа хүлеэнэ гээд тэрэ тэмдэглээ.

Хүтэлбэрилхы зургаанай бүридэл тухай Конгрессэй уласхоорондын бэлэдхэлэй комитедэй зууршалгануудые уншахынь тула түрүүлэгшээр һуугша Ромеш Чандрада үгэ үгтэбэ. Тэрэнние генеральна комитет гэжэ Р. Чандра нэрлээ. Комитедтэ 55 гэшүүн һунгагдахаар зууршалагдаа. Эдэнэй 16-ниинь — уласхоорондын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, 39-ниинь — национальна эмхинүүдэй ба делегацинуудай түлөөлэгшэд.

Генеральна комитедэй гэшүүдэй списогто зууршалагдаһан хүнүүдэй нэрэнүүдые Р. Чандрын уншахадань, Конгрессто хабаадагшад нэгэн һаналтайгаар һайшааба.

14 комиссиһаа элидхэлшэдэй хэһэн мэдээсэлнүүдые Конгрессто хабаадагшад шагнаха ёһотой байна гэжэ түрүүлэгшээр һуугша соносхоо.

Ганын Эб найрамдалай национальна соведэй президент **Джонни Хансен** үгэ хэлэбэ. Тэрэ «Амгалан ёһоор зэргэ оршолго ба уласхоорондын аюулгүй байдал» гэһэн асуудалнуудые зүбшэлхэ комиссие түлөөлнэ.

Хэрбээ ажабайхые хүсөө юм һаа, ядерна дайнай аюулые хүн түрэлтэн заабол сараха ёһотой гэжэ мүнөө үеын дэлхэй дээрэхи байдал эрилтэ табина гэжэ тэрэ хэлэбэ. Уласхоорондын харилсаан амгалан ёһоор зэргэ оршолгын гол ёһонуудта үндэһэлхэ зэргэтэй гээд оратор мэдүүлээ.

Бидэ түүхын шэнэ шатада оробобди. Хүн түрэлтэнэй ажал ябуулгын бүхы һалбаринуудта мүнөө болотор түүхэдэ үзэгдөөгүй хурдан түргэн, аша үрэ ехэтэй хубилалтанууд боложо байна гээд Эб найрамдалай ба сүлөөтэ байдалай түлөө эхэнэрнүүдэй уласхоорондын лигиин президент **Элеонора Ромберг** хэлэбэ. Энэ ушар бэелүүлжэ байгаа политикынгаа арга онолнуудые шэнээр бодожо үзэхыень гүрэнүүдые ба правительствануудые, политическэ, экономическа хүтэлбэрилхы элдэб бүлэгүүдые баадхана.

ВНР-эй делегациин толгойлогшо, эсэгэ ороной арадай фронтын Бүхэвенгриин Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн **Дьюла Каллаи** трибунада гаража, үгэ хэлэбэ.

Амгалан байдал нэн түрүүн дэлхэйн эдир залуу үетэндэ зол жаргал түхөөнэ. Конгрессто хабаадагшад эдэнэй гэрэлтэ һайхан ерээдүй тухайда анхарал оролдолго ехээр хандуулжа байһанаа мэдүүлнэ. Эгээл имэһээ эб найрамдал хамгаалагшадай дээдэ хуралдаанда хабаадагшадые амаршалхаяа ерэһэн совет залуушуулай түлөөлэгшэдые зал соо суглараашад халуун дулаанаар угтаһан байна.

Москвагай Прожекторнэ заводой слесарь, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат **Василий Липницовтэ**, Ленинградай багшанарай институдай студентка **Елена Буртоновада** үгэ үгтэнэ. 32 миллион хүнһөө бүридэһэн совет комсомолшуудай үмэнэһөө, оронойнгоо бүхы хүбүүд, басагадай үмэнэһөө эдэнэр Конгрессто хабаадагшадые халуунаар амаршалаа.

Һаналаа нэгэдэлгээ бэхижүүлхэ, «Арадуудта — эб найрамдал, залуушуулда гэрэлтэ һайхан байдал тогтоон хангаха!» гэһэн уряа доро хүсэтэ хүдэлөө дэлгэрүүлхэ уряатайгаар совет хүбүүд, басагад Конгрессэй үндэр трибуна дээрэһээ бүхы дэлхэйн үетэн сасуутандаа хандаһан байна.

Совет залуушуулай түлөөлэгшэд Конгрессто хабаадагшадта баглаа сэсэгүүдые барюулба.

Камбоджын Национальна нэгэдэмэл фронтын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Национальна нэгэдэлэй королевскэ правительствын министр **Тиунн Мумм** «Индохитад» гэһэн темээр түрүүлэн мэдээсэл хээ.

Пномпениин хархис засагые дэмжэхэгүйень, экономическа, политическэ ба сэрэгэй талаар дэмжэлгэ, туһаламжа үзүүлхэгүйень Тиунн Мумм арадуудые, правительствануудые уряалаа. Камбоджодо эсэргүү ээрхэг түримхэй ябуулгануудаа болюулха, тэрэнэй газар дээрэһээ бүхы сэрэгүүдые гаргаха эрилтэ табиба.

Энээгээр Конгрессэй үглөөнэй пленарна заседани дүүрэһэн байгаа.

***

Конгрессэй үдэшын заседани 16 часта Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо нээгдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, «Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» Уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат нүхэр **Л. И. Брежневэй** Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгрессэй президиумдэ ерэжэ һууxадань, мүн нүхэд **Ю. В. Андропов, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев** гэгшэдэй правительственна ложодо һуурияа эзэлхэдэнь, Конгрессэй делегадууд, айлшад һууриһаа бодожо, удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Түрүүлэгшээр һууһан **Ромеш Чандра** заседани нээхэдээ, Конгресс дээрэ үгэ хэлэхэ гуйлтатайгаар Бэлэдхэлэй комитет Конгрессэй делегадуудай үмэнэһөө нүхэр Л. И. Брежневтэ хандаа гэжэ хэлэбэ. Зүбшөөлөө үгэһэнэйнь түлөө Р. Чандра суглараашадай нэрьемэ альга ташалга доро Леонид Ильич Брежневтэ зүрхэ сэдьхэлһээ баярые хүргөөд, тэрээндэ үгэ үгэбэ.

Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые суглараашад анхаралтайгаар шагнажа, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтаһан байна. Түгэсхэлэйнь үгэнүүдые Конгрессто хабаадагшад һууриһаа бодожо, халуун альга ташалгаар угтаа.

ООН-до туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ ассоциацинуудай бүхэдэлхэйн федерациин генеральна секретарь **Г. Перера** Конгрессэй делегадуудай, айлшадай үмэнэһөө үгэ хэлэбэ.

Леонид Ильич Брежневтэ хандан, тэрэ иигэжэ хэлээ:

— Советскэ Союзай Коммунис партиин Генеральна секретарьта баярые хүргэн, эндэ үгэ хэлэхэ ехэ зол хуби намда тудаба. Дэлхэйн эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй түүхэтэ энэ хуралдаае агууехэ хотодо — фашис һүрэг дээрмэшэдэй ханануудайнь дэргэдэ һамиа бута сохигдоһон Москвада үнгэргэхэ арга бидэндэ олгоһонойтнай түлөө үндэр дээдэ тушаалта Танда, СССР-эй правительствада, арадта Конгрессые эмхидхэгшэдэй ба тэрээндэ хабаадагшадай үмэнэһөө баяр баясхалан хүргэхыем зүбшөөгыт. Конгресс дээрэ үгэ хэлэхэ арга олоһонойнь түлөө оратор Леонид Ильич Брежневтэ халуун баяр хүргэбэ.

***

Забһарлалгын һүүлээр Конгрессэй комиссинуудта зүбшэлэгдэхэ асуудалнууд тушаа үгэ хэлэлгэ эхилээ. Социальна дэбжэлтын замууд ба хүнэй эрхэнүүдые хамгаалха тэмсэл тухай, Азида ба бүмбэрсэг дэлхэйн бусад районуудта эб найрамдал аюулгүй байдал хангаха тухай делегадууд зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн, хэлэһэн байна.

Профсоюзуудай Бүхэафрикын федерациин түрүүлэгшэ **Махджуб Бен Седдик**, Индиин Национальна конгрессэй Бүхэиндиин комитедэй генеральна секретарь **Чандраджит Ядав**, Лаосой Патриотическа фронтын ЦК-гай гэшүүн **Манск Сотсомфенг**, ДРВ-гэй культурын министр **Хоанг Минь Зиам**, Вьетнамай национальна, демократическа ба эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй холбооной ЦК-гай түрүүлэгшэ, Урда Вьетнамай Республикын Революционно сагай зуурын правительствын зүбшэлэлгын Соведэй түрүүлэгшын орлогшо **Чинь Динь Тхао**, Немецүүдэй эб найрамдалай Соведэй түрүүлэгшэ, СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн **Альберт Норден**, Финляндиин гэгээрэлэй министр **Ульф Сундквист**, Европын аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной түлөө уласхоорондын комитедэй үмэнэһөө **Филипп Девильер**, Японой эб найрамдалай комитедэй түрүүлэгшэ профессор **Иоситаро Хирано**, Эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэдэлхэйн федерациин президент **Эрик Бурроп** болон бусад заседани дээрэ үгэ хэлэбэ.

Конгресс октябриин 27-до хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

ҮНЭН ЗҮБ, ДЕМОКРАТИЧЕСКА ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ, АРАДУУДАЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ, УЛАСХООРОНДЫН ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ТҮЛӨӨ

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

…дэтэ нүхэд! Хүндэтэ … Нүхэд!

…арые, манай бүмбэр…лхэйн эб найрамдалда … хүсэнүүдэй түлөө…ые, Советскэ Союзай …ис партиин зүгһөө, …овет арадай зүгһөө …үрхэнһөө амаршалха …оломжын олдоһондо …эр баярлажа байнаб.

…й хани нүхэр Ромеш … болон уласхоорон…рэ хүндэтэй хэдэн …үдэй делегадууд үсэ… энэ ендэрһээ манай …ухай, тэрэнэй уласн…ын политика тухай …айхан үгэнүүдые хэ…байна. Эдэ үгэнүүд…энэр гүн сэдьхэлһээ …бди. Манай түб хо…ввае Конгрессэй хү…лхэ газар болгожо …олоһон ушар эб най…, арадуудай эрхэ …болон аюулгүй байда…өө бүхы совет хүнүү…салэ саашадаа улам …ахыень зоригжуул… гэжэ эндэ хэлэгдэһэн һанамжые би тон зүб гэжэ тоолооноб.

…найрамдалай түлөө …үдэлөөнэй түүхэдэ …ной хүсэл зориг ба… … үльгэр жэшээ…оон бэшэ бии байгаа. … имэ ехэ хэмжээ…эсхоорондын хурал… Эб найрамдалда ду…хүсэнүүдэй бүхэдэл… танай Конгрессэл …рган түлөөлэлгэтэй …хэзээшье болоогүй

Энэ зал дотор эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг социализмын оронуудай, буржуазна гүрэнүүдэй, хүгжэжэ байгаа оронуудай тэмсэлшэдэй делегацинууд суглараба.

Элдэб политическэ шэглэлнүүдэй түлөөлэгшэнэрые — бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ ерээдүйдэ эрхим һайхан байдал тогтоохын түлөө тэмсэлээр манай аха дүүнэр болоогшо коммунистнууд, социал-демократиин ажал ябуулагшад, революционно-демократическа партинууд болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй түлөөлэгшэнэрые энэ зал соо харанабди.

Мүн эндэ бусад шэглэлнүүдэй политическэ партинуудай ажал ябуулагшад байна. Мүн ямаршье партида оролгогүйшье һаа, өөһэдынгөө арадуудай ерээдүйн түлөө үнэн зүрхэнһөө һанаата болодог хүнүүд бии. Эндэ бурхангүйшүүл болон һүзэгшэд хамтадаа суглараба.

Энэ зал соо суглараһан хүнүүдэй дунда хүдэлмэришэд, таряашадые, эрдэм ухаан болон искусствын ажал ябуулагшадые, бүхы интеллигенциин түлөөлэгшэнэрые, ондоогоор хэлэхэдэ, манай энэ дэлхэй дээрэхи бүхы материальна, оюун ухаанай баялигуудые зохёохы ажалаараа, ухаагаараа, бар хүсөөрөө бүтээгшэдые харанабди. Үни холоһоо хойшо амгалан байдал болон ажал хүдэлмэри гээшэ хоорондоо ходоодоо холбоотой байгаа. Дайн сэрэгүүд хүниие хүнэй мүлжэхэ, дарлаха ябадал үүсхэдэг, харин амгалан байдалай эшэ үндэһэниинь эсэсэй эсэстэ ходоодоо ажалша хүн болоод һэн. Имэ хүн станогой гү, али хайлуулгын пеэшэнэй дэргэдэ, тракторай рульда гү, али барилгануудта хүдэлмэрилхэдөө, университедэй кафедраһаа ном заахадаа гү, али научно-шэнжэлэлгын лабораторидо ажаллахадаа, түбхын түрүүндэ амгалан тайбан байдалые хүсэнэ бшуу.

Мүн конгрессэй хүдэлмэридэ капиталис оронуудай предприятиин эзэд, түлөөлэгшэдынь хабаадалсана. Эдэнэр дэлхэйн бүхы оронуудай хоорондо бэе бэедээ ашагтай туһатай экономическа холбоо харилсаа тогтоохые хүсэнэ. Эдэ бүгэдэ хадаа эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй һайн һайхан зорилгото хүдэлөөнэй айхабтар үргэн һууритай байһан тухайнь гэршэлнэ.

Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй Конгрессто Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин түлөөлэгшэнэрэй, мүн тэрэнэй комитедүүд болон тусхай эмхи зургаануудай түлөөлэгшэнэрэй хабаадалсажа байһаниинь тон шэнэ, манай һанахада, ехэ баярламаар зүйл гэжэ онсо тэмдэглэмээр байна. Энэ хадаа болохо ёһоороол тохёолдоһон зүйл юм. Юундэб гэхэдэ, ООН-ой устав дотор найруулагдаһан тэрэнэй гол уг зорилгонуудынь тус Конгрессэй зорилго, эрмэлзэлгэнүүдтэй адли ха юм. Энэнь дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоохо хэрэгтэ, гүрэнүүд болон арадуудай хоорондын үрэ ехэтэ холбоо харилсаанай хэрэгтэ али болохоор туһалха гэһэн зорилго юм.

Хүндэтэ нүхэд!

Олон зуун жэлнүүдэй туршада хүнүүд, түбхын түрүүндэ эгээн ухаатай, сэсэн мэргэн хүнүүд, дайн сэрэгые ходоодоо буруушаадаг, үзэн ядадаг байгаа. Арад зон энхэ мүнхэ амгалан тайбан байдал тухай бододог һэн. Гэбэшье ехэ ба бага дайнуудай һүреэтэ дүлэнүүд хүн түрэлтэнэй түүхын хуудаһан бүхэндэ шахуу үзэгдэнэ.

Түүхын һургаалшье, бэе бэеэ үгы хэжэ усадхаха ябадалые хүнэй үзэн ядажа байһан ушаршье удаадахи шуһата дайе болюулжа шададаггүй байгаа. Юундэб гэхэдэ, дайнай хүсэнүүд, дайнһаа ашаг олзо олодог хүнүүдэй үүргэнь айхабтар ехэ байгаа бшуу.

Манай үе шатада байдал тад ондоо болонхой. Мүнөө дайн сэрэгтэ эсэргүү тэмсэл тон найдамтай үндэһэ һууритай болонхой. Энэ һууринь хадаа эб найрамдалай хүсэнүүдэй, демократиин, эрхэ сүлөө болон арадуудай аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлшэдэй түгэс хүсэн мүн болоно.

Тус Конгрессто хабаадагша хүндэтэ айлшад! Амгалан тайбан байдалые батадхаха тухай оролдолго хадаа манай гүрэнэй эгээл гол зорилгонуудай нэгэн мүн гэжэ та бүгэдые 250 миллион хүнтэй совет арадай зүгһөө, тэрэнэй Коммунис парти болон Совет правительствын зүгһөө найдуулхыемни зүбшөөгыт.

«Арадуудта — эб найрамдал!» — эгээл имэ гол уряа лозунг доро 56 жэлэй саада тээ дэлхэйн нэгэдэхи дайнай түлэг орьёлжо байха үедэ, манай ороной ажалшад Октябриин революци хэһэн байна. Тиин дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэнэй эгээн түрүүлэн гаргаһан хуулинь хадаа В. И. Ленинэй бэшэһэн эб найрамдал тухай декрет мүн байгаа.

Совет Россиин хүдэлмэришэн-таряашанай правительство энэ түүхэтэ документ дотор бүхы оронуудай правительствануудһаа гадна, арадуудтань хандаха зуураа үнэн зүб, демократическа ёһоной эб найрамдал тээшэ манай гүрэнэй хэлбэришэгүйгөөр эрмэлзэжэ байһыень харуулһан юм. Үнэн зүб, демократическа ёһоной эб найрамдал гэһэн үгэнүүдые илангаяа онсолжо тэмдэглэнэб. Энэнь, ондоогоор хэлэхэдэ, бүхы арадуудай эрхэ болон байдалые хүндэлхэ гэһэн удхатай бшуу. Тиин Агууехэ Октябриин жэлнүүдһээ хойшонхи бүхы үе соо бидэнэр дэлхэй дээрэ эгээл имэ эб найрамдалай илан мандахын түлөө эрид шууд, хэлбэришэгүйгөөр тэмсээбди, тэмсэһээрбди.

Фашизмтай тэмсэн, 20 гаран миллион хүнөө алдаһан совет арад дайн гэжэ юун гээшэб, хүнүүдтэ ямар тоо томшогүй олон гасалан хохидол ушаруулдаг бэ гэжэ һайн мэдэдэг. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн хадаа бидэндэ, совет хүнүүдтэ, гансал манай Эхэ ороной эрхэ сүлөө болон бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэл бэшэ байгаа. Энэ хадаа мүн тэрэнэй хажуугаар дэлхэйн бөлбосоролые аршалан абархын түлөө, ерээдүй сагта зүйтэй зүб ёһоор энхэ тайбан байдал тогтоохын түлөө тулалдаан байгаа бшуу. Дайнһаа хойшонхи бүхы үе соошье Соведүүдэй орон бата найдамтай эб найрамдалай, арадуудай аюулгүй байдалай түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсээ.

Эб найрамдал тушаа партиин XXIV съездын абаһан Программа мүнөө үе шатада КПСС-эй болон Совет гүрэнэй шууд сэхээр бэелүүлжэ байгаа эб найрамдалай политикые харуулна. Имэ программа найруулан дэбжүүлхэ зуураа, бидэнэр түгшүүрилтэ байдалай гуламтануудые һүнөөхэ хэрэгтэ туһалха, хүн түрэлтэндэ тохёолдоод байһан термоядерна һандаралта дайнай аюулые зайсуулха хэрэгтэ туһалха, түгшүүрилтэ байдал һуларуулха ябадалда али болохоор туһалха гэһэн зорилто урдаа табиһан байнабди. Эдэ һайн һайхан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө, хүн түрэлтэнэй бүхы ажалша зоной аша туһын түлөө бидэнэр хүсэ шадалаа химагадангүй ажаллажа байнабди, ажаллахашьебди!

I.

Хүндэтэ нүхэд! Танай Конгресс ехэ удха шанартай, харюусалгатай түүхэтэ үедэ суглараба.

Дэлхэйн шэнэ дайе зайсуулхын түлөө, тогтууритай энхэ тайбан байдал байгуулжа, дэлхэйдэ аюулгүй байдал хангахын түлөө арадуудай үни удаан саг соо хэһэн үсэд шанга тэмсэлдэ һүүлэй жэлнүүдтэ ехэхэн амжалтанууд туйлагдаа.

Эндэ гол шухалань юуб гэхэдэ, дүшөөд онуудай хоёрдохи хахадһаа эхилэн, хүн түрэлтэндэ тохёолдоһон дэлхэйн ракетно-ядерна дайнай аюул улам бага болоожо, арба-арбан хоёр жэлэй саада тээхидэ орходоо бүгэдэ ниитын эб найрамдал хангаха хараа һайн, найдамтай болобо. Энээн тухай тон этигэл дүүрэмээр хэлэхэдэ болохо.

Ниитын элдэб байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан тайбанаар зэргэ оршохо тухай гол ёһонуудые улам олон гүрэн мэдэрнэ. Эдэ гол ёһонууд улам тодорхой удхатай болоожо, байн байн уласхоорондын ажабайдалда баримталха бүгэдын мэдэрһэн гурим болоожо байнхай.

Тусхайлбал, социалис гүрэнүүд болон Баруун Европын оронуудай — Франци, Германиин Федеративна Республика, Итали болон хэдэн бусад гүрэнүүдэй хоорондын харилсаан һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд һайжараа. Тиихэдэ Франци ниитын элдэб байгуулалтатай гүрэнүүдэй һайн хараатайгаар харилсан ажаллаха замда эгээ түрүүшүүлэй зэргэдэ оролсоһон байна. Уласхоорондын бүхы харилсаанай һайн тээшээ хубилжа байһанайнь эгээл элеэр харагдаһан зүйл гэхэдэ, Советскэ Союз, Польшо болон ГДР-эй Германиин Федеративна Республикатай баталһан договорнууд болоно. Мүнөө байгаа хилэнүүд ойроо хүртэшэгүй гэжэ тус договорнууд соо мэдэрэгдэнэ, мүн уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хүсэ баримталха ябадалһаа арсаха тухай хоёр талаһаа уялганууд абтанхай гэжэ Конгрессто хабаадагшад һайн мэдэнэ.

Эдэ бүгэдын ашаар Европодо, дэлхэйн хоёр дайнай эхилһэн түби дээрэ, байдал һайжарха тээшээ хубилба. Эндэ болоожо байгаа Ниитэевропын зүблөөн эндэ һайн хубилалтануудай болоожо байһанай ехэ гэршэнь мүн. Европо түбиин түрүү хүсэнүүд энэ зүблөө зарлахын түлөө удаан тэмсээ юм. Тус зүблөөе зарлалга, бодото дээрээ Европын бүхы гүрэнүүдэй, США болон Канадын

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи, 3-дахи нюурнуудта).

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

…ябриин 11-нэй воскресениин амаралтын үдэрые 1973 …ябриин 9-нэй пятницада болгохо гэжэ СССР-эй …трнүүдэй Совет тогтоо бо.

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үг

(Үргэлжэлэл. Эхниинь 1-дэхи нюурта).

тэрээндэ хабаадалга, Европодо амгалан тайбан, аюулгүй байдал хангаха тушаа асуудалнуудые, мүн эбэй ёһоор харилсан ажаллаха тухай асуудалые хамтаараа зүбшэн хэлсэлгэ — эдэ бүгэдэ нилээд ехэ туйлалта гээшэ.

Һүүлшын хоёр жэлэй туршада Советскэ Союз болон Америкын Холбоото Штадуудай харилсаанда һайн хубилалтанууд болоо гэжэ мэдээжэ. 1972 оной майда Москвада, мүн байгша оной июньдэ Вашингтондо США-гай президенттэй бидэнэрэй уулзаха үедэ баталагдаһан хэлсээнүүд Совет-Америкын харилсаае түгшүүрилгүй болгохо, гуримшуулха замда оруулха, али алиндаа ашагтай туһатайгаар харилсан ажаллаха замда орохо арга боломжо олгоо. Энэ хадаа Советскэ Союз болон США-гай арадуудай аша туһаһаа гадна, бүхы бусад оронуудай аша туһада тааралдана гэжэ бидэнэр гүн сэдьхэлһээ этигэнэбди. Юундэб гэхэдэ, эдэ бүгэдэ дэлхэйн аюулгүй байдал бэхижүүлхэ ябадалда туһа болоно бшуу.

Дэлхэйн аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ Зүүн-Урда Ази болон Алас-Дурна зүг ехэ удха шанартай. Тиин һүүлэй жэлнүүдтэ тэндэ нилээд ехэ хубилалтанууд боложо. Вьетнамда боложо байгаа дайе болюулһан ушар бүхэдэлхэйн удха шанартай хэрэг болоо. Энэ түүхын түрүүндэ баатарлиг вьетнам арадай илалта мүн. Энэ үнэн зүб тэмсэлдэнь Вьетнамда үрэ ехэтэ туһаламжа хододоо үзүүлжэ байһан социалис гүрэнүүдэй илалта болоно. Гэхэтэй хамта, энэ хадаа Индохитадтахи империалис эзэрхэг түримхэй добтолгые болюулхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэһэн дэлхэйн бүхы хүсэнүүдэй илалта юм. Мүн Урда Азидахи байдалай гуримшуулагдажа байһандань эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэ нийтын хүсэнүүд үнэн зүрхэнһөө баясана. Инди, Пакистан, Бангладеш гурбанай харилсаан нилээд һайжараа бшуу. Советскэ Союз болон бусад социалис оронууд олон талаар Японтой харилсаагаа һайн тээшэнь хубилгаба. Тус оронной премьер-министрэй һаяхан Москвада ерэхэдэ туйлагдаһан үрэ дүнгүүд энээн тухай гэршэлнэ.

Дайн сэрэгэй хэдэн гуламтануудые усадхалга, хурдан түргэнөөр зэбсэгжэлгые хизаарлаха тушаа хэгдэһэн түрүүшын алхамууд, уласхоорондын эрхэ тушаа баталагдаһан хэдэн дансанууд болон нийтын элдэб байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондо хэгдэдэг болоһон саг үргэлжын политическэ зүбшэлэлгэнүүд — эдэ бүгэдэ уласхоорондын байдалда гүн ехэ хубилалтануудай боложо байһанай эли тодо гэршэнүүд мүн. Экономическа, научно-техническэ, соёл культурын талаар дэлхэйн оронуудай улам ехэ хэмжээгээр холбоо тогтоожо байһан ушар мүн лэ энээн тухай гэршэлнэ. Тобшоор хэлэхэдэ, уласхоорондын аюулгүй байдал тогтоохын түлөө тэмсэлдэ амжалтануудай туйлагдаһаниинь арсашагүй, тиин арадууд энэ ушарые халуунаар амаршална.

Нүгөө талаһаа, бидэнэр али бүгэдые байһан сооһь шэнжэлэн харадаг хүнүүд тула муу нүлөөтэ ушар балимтануудай бии байлые обёорохогүй байха ёһогүйбди. Дайн сэрэгүүд болон уласхоорондын хурса хёмоооо зүрилдөөнүүд гүйсэд усадхагдаагүй гэжэ бидэ һайн мэдэнэбди. Дэлхэй дээрэ үшөөл дайн добтолгонууд боложо үргэлжэлһөөр, үшөөл олон арадууд аюулгүй, тайбан байдалтай болоодүй.

Мүн эндэ бусад шэглэлнүүдэй политическэ партинуудай ажал ябуулагшад байна.

Гэбэшье, али нэгэн арадта добтолхо, хүсэрхэхэ ябадалнууд энээнһээ урда хэзээдэшье бүхы олониитын зүгһөө иимэ ехэ зэбүүрхэл, буруушаалга түрүүлдэггүй, мүнөөнэйхидэл адли иимэ эдэбхитэй ябуулга үүсхэдэггүй байһаниинь элитэ. Урдань хэзээдэшье гүрэнэй болон, нийтын иимэ түгэс хүсэнүүд булимтарагшые зогсоохын тулада, дайнай гуламтые һүнөөжэ, амгалан байдал тогтоохын тулада иимэ эдэбхитэй ябуулга эрхилдэггүй байгаа. Энэ мүн лэ ехэ туйлалта гээшэ.

Мүнөөнэй уласхоорондын харилсаанай хүгжэлтэдэ үзэгдэжэ байгаа гол шэглэл хадаа «хүйтэн дайнһаа» түгшүүрилтэ байдалые һуларуулха тээшэ, сэрэг дайнда бэлэдхэлгэһээ аюулгүй байдал хангаха, эбтэйгээр харилсаха замда эрьен оролого болоно гэжэ гүн ехээр этигэнэбди.

Иимэ хубилалта хэхэ арга яажа олдооб?

Эндэ гол шухала шалтагаан гэхэдэ, дэлхэйн оршондохи байдалай хүсэнүүдэй тэнсүүриин хубилалта болоно. «Хүйтэн дайнай», зэр зэбсэг бушуу түргэнөөр бүтээн гулидхаха дуратайшуулай, элдэб эсын сэрэгэй балмад ябадалда дуратайшуулай байдал нилээд хохидолдо оруулагдажа, эб найрамдал болон дэбжэлтын хүсэнүүдэй байдал һайжараа.

Мүнөө үедэ боложо байгаа һайн хубилалтануудта социализмын, социалис нэгэдэлэй хүсэнүүдэй ехэ үүргэ дүүргэжэ байһаниинь дамжаггүй. Эб найрамдал батадхан һайжаруулхын түлөө тэмсэлэ Советскэ Союз өөрынгөө һайн нүхэдтэй, нэгэн һаналтантаяа хамта — социалис нэгэдэлэй оронуудтай хамта эрхилнэ. Эб найрамдал бэхижүүлхэ, уласхоорондын холбоо харилсаагаа хүгжөөхэ, тусхайлбал, Европын аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ Болгари, Венгри, ГДР, Польшо, Румыни болон Чехословакиин ехэ хубита оруулжа байһаниинь бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ. Мүн социалис Югослави эб найрамдалай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

Монголой Арадай Республикын эб найрамдалта политика шууд сэхээр ябуулжа байһан ушар Азида амгалан байдал тогтоохо, аюулгүйе хангаха нилээд шухала баримта болонхой. Вьетнамай Демократическа Республика Америкын империализмын зэбсэгтэ добтолгодо эсэргүүсэн тэмсэхэдээ, агуухэ баатаршалга гаргажа, Зүүн-Урда Азида аюулта дайнай гуламтые һүнөөхэ хэрэгтэ ехэ политическэ оруулалта хэһэн байна. Корейе эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ зорилготойгоор Корейн Арадай Демократическа Республикын гаргаһан үүсхэл бүхы дэлхэйн дээрэ политическэ талаар дэмжэгдээ.

Латиин Америкэдэхи социализмын түрүүшын орон болоһо революционно Куба эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй болон арадуудай бэеэ даанхай байдалай түлөө гол ёһонуудые уласхоорондын харилсаанда батадхан тогтоохын түлөө ехэ юумэ хэнэ.

Социализмын аха дүү оронуудай шууд сэхэ, үрэ ехэтэ эб найрамдалай гадаадын политика ябуулжа байһандань Советскэ Союзай коммунистнуудай, бүхы совет хүнүүдэй тэдэниие гүн сэдьхэлһээ хүндэлжэ байһан тухайнь энэ Конгрессэй ен дэр дээрэһээ хэлэхые хүсэгдэнэ.

Элдэб гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо хэгдэһэн олон тоото хөөрэлдөөнүүд хадаа һүүлэй жэлнүүдтэхи уласхоорондын харилсаанай элитэ шэнжэнь мүн. Гүрэнэй ажал ябуулагша эб найрамдал батадхан тогтонижоруулха асуудалай удха шанарые хэр гүнзэгыгөөр ойлгоноб, мүнөө үеын энэ гол шухала асуудалые шиидхэхэ тушаа ямар бодото ябуулга хэнэб, — эгээл эдэ хадаа гүрэнэй ажал ябуулагшын бодото үүргэ болон политическэ нэрэ хүндыень мүнөө нилээд ехээр тодорхойлдог болонхой.

Энэ талаар баруун оронуудай гүрэнүүдэй ажал ябуулагшадай «хүйтэн дайнай» хойшолонгуудые дабажа, ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдтэй эбтэй зетэйгээр хэлсээ хэхэ шэнэ замда орохые эрмэлзэжэ байһаниинь хүндэтэй дээрэ тоологдохо ёһотой. Уласхоорондын түгшүүрилтэ байдал усадхахые хүсэдэг ба тэрэниие буруушаадаг хүсэнүүдэй хоорондо баруун оронуудта боложо байгаа тэмсэлые бидэнэр харанабди, мүн элдэб асуудалаар али нэгэн гүрэнүүдэй заримдаа шууд сэхэ бэшэ һанамжа баримталдагыень харанабди. Тиимэ ушарһаа эб найрамдал батадхаха замаар саашадаа дабшалта хэхын тулада үшөөл ехэ оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Бидэнэр тухай хэлэбэл, энэ хэрэгтэ бэлэмди.

Энээнһээ уламжалан, дэлхэйн олониитын элитэ түлөөлэгшэд һанаата боложо байһанаа эндэ хэлээ, мүн бидэнэршье энээн тушаа һанаагаа зобонобди.

Колониализм болон эзэрхэг түримхэй ябуулга, колониальна дарлалтын политика болон хүсэ баримталтын политика — эдэ бүгэдэ үнэн дээрээ хоорондоо таһаршагүй холбоотой зүйлнүүд гэжэ дайнай һүүлээрхи хүгжэлтын бүхы ябадал эли тодоор харуулаа. Тиин танай Конгрессэй нэрэдэ эб найрамдалай түлөө тэмсэл хадаа национальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлтэй нягта холбоотой байһаниинь гүнзэгы удхатай юм.

Дэлхэйн байдалда мүнөө үзэгдэжэ байгаа хубилалтын эшэ үндэһэ болон шалтагаануудые шэнжэлхэдээ, колониальна дарлалтаһаа мултаржа, национальна бэеэ даанхай байдалтай болоһон гүрэнүүдэй энэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэдэгыень онсолон тэмдэглэхэ шухала.

Израилиин эзэрхэг түримхэй добтолгын хойшолонгуудые усадхахын түлөө араб арадуудай хэжэ байгаа тэмсэл Дүтын Зүүн зүгтэ бата бэхи, зүйтэй һайн эб найрамдал тогтоохын түлөө тэмсэл мүн болоно гэжэ тон эли.

Энэ холбоон хадаа өөрынгөө эрхэ сүлөөгэй түлөө баатарлиг вьетнам арадай олон жэлэй туршада хэһэн тэмсэлэй үльгэр жэшээ дээрэ илангаяа эли тодоор харагдаа. Эзэрхэг түримхэй добтолгодо Вьетнам арадай хатуу харюу үгэжэ, эрхэ сүлөө болон бэеэ даанхай байдалаа амжалта түгэлдэрөөр хамгаалжа шадаһанайнь ашаар энхэ тайбан байдалые батаар, үнэн зүб ёһоор байгуулха үндэһэ һуури олдоо юм гэжэ бүгэдэ бидэнэр зүбшөөхэ ёһотойбди гэжэ һананаб. Дэлхэйн эндэхи хубиин бүхы арадуудай эрхэ сүлөө, бэеэ даанхай байдал болон бүрин эрхые хүндэлһэнэй үндэһөөр лэ Зүүн-Урда Азида эб найрамдал болон аюулгүй байдалые эсэслэн хангаан батадхажа болохо юм гэжэ бидэнэр тоолодогбди.

Тэндэ юун болооб гэжэ таанадта һайн мэдээжэ. Тиимэһээ би тус асуудалые тайлбарилгада тогтожо хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Дэлхэйн энэ хубида яахадаа байд гээд лэ сэрэгэй зүришэлдөөнүүд болоноб, тэрэ тоодо мүнөөнэй дайн юунһээ болооб, эдэ бүгэдын гол ушар шалтагааниинь ямар бэ? Манай һанахада, энэ асуудалай харюу тон эли. Энэнь хадаа Израилиин зүгһөө араб оронуудта добтолон орожо, газар уһыень эзэмдэһэн ушар, араб арадуудай хуулита эрхые үсэд муухайгаар тоонгүй байһан ушар, гадна түрүү араб гүрэнүүдэй бэеэ даагаад, сүлөөтэ ёһоор хүгжэхэ хэрэгтэнь һаад ушаруулхые эрмэлзэгшэ капиталис дэлхэйн хүсэнүүдэй Израилиин эзэрхэг түримхэй политикые дэмжэһэн ушар болоно.

Дэлхэйн энэ хубида тохёолдоһон шахардуу шанга байдалһаа уламжалан, эндэ дүрбэ дахин дайнай гал дүлэн соробхилоо. Энэ һарада болоһон дайн байлдаан туйлай ехээр һүжэрэн шангадажа, хоёр талаһаа олон хүн үхэл гэмтэлдэ ороо. Тэрэ тоодо Египет болон Сириин юрын город, тосхонуудай зэрлиг бүдүүлигээр бомбодогдоһоной эсэстэ граждан хүн зоншье гэмтэл хохидолдо ороһон байна. Һүүлэй үедэ болоһон ушар сэрэгүүд Дүтын Зүүн зүгтэ айхабтар аюултай байдал тогтоо, энээниие хубилгаха тон шухала болобо гэжэ бүхы дэлхэйдэ эли тодоор харуулаа.

Энэ асуудалаар манай баримталдаг хараа бодол тон эли, эхинһээ адаг хүрэтэрөө эрид шууд шанартай юм. Социалис гадаадын политикын гол ёһонуудыешье, мүн дэлхэйн энэ хуби манай хилэһээ тон дүтэ оршодогыень хараада абаад байхадаа, бидэнэр Дүтын Зүүн зүгтэ үнэхөөрөө бата бэхи, зүйтэй зүб эб найрамдалай тогтохые хүсэнэбди, дэлхэйн энэ хубиин бүхы оронууд болон арадуудай аюулгүй байдал хангахые, өөһэдынгөө дура һаналаар ажабайдалаа зохёон байгуулха эрхыень хантаха гэжэ *эрмэлзэнэбди. Эгээл энэ ушарһаа Советскэ Союз Израилиин эзэмдэн абаһан газарнууд араб гүрэнүүдтэ бусаагдаха, Палестинын арад тушаа асуудал зүйтэй зүб ёһоор шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ хододоо идхан хэлэдэг. Советскэ Союз иимэ политика энээнһээ урда ябуулаа, тэрэнээ саашадаашье баримталха юм.

Байгша һарын эхиндэ Дүтын Зүүн зүгтэ сэрэгэй ябуулгануудай һэргээгдэһэнһээ хойшо Советскэ Союз хани барисаата араб гүрэнүүдтэй нягта холбоо тогтоохотоёо хамта тус дайе болюулхын түлөө өөрһөө дулдыдажа байгаа хамаг бүхы политическэ хэмжээнүүдые абаһан. Дүтын Зүүн зүгтэхи бүхы гүрэнүүдтэ үнэхөөрөө бата бэхи эб найрамдал тогтоогдохоор эрхэ нүхэсэл бии болгохо гэжэ оролдоһон байна.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал дайнай һүжэрхөөр ехэ аюултай гэжэ Советскэ Союз* һүүлэй жэлнүүдэй туршада хэдэн удаа, — хэдэн удаа гэжэ би онсо тэмдэглэнэб, — һэргылэн хэлэһэн байна.

Хэнэйшье мэдэһээр, октябриин 22 болон 23-да ООН-ой Аюулгүйн Совет Советскэ Союз болон Америкын Холбоото Штадуудай дурадхалаар хоёр дахин тогтоол абажа, буудалдаа дары зогсооохо гэжэ тэрээгээр хараалагдаһан байгаа. Энэ хоёр удаа Совед эй шиидхэбэриие дүүргэлтэ болгохобди гэжэ аман дээрээ соносхобошье, Израиль хэрэг дээрээ энэ үгэсэ хорото муухайгаар эбдэжэ, Египедтэ эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа үргэлжэлүүлжэ байгаа. Тус ороной шэнэ шэнэ газарнуудые булимтаран абаха зуураа, Израиль октябриин 22-ой үдэшэ эзэлжэ байһан газарнуудтаа сэрэгүүдээ абаашаха тухай Аюулгүйн Соведэй эрилтые огто хайхарангүй байна.

Израилиин засагаархид иимэ тэнэг балмад хараа бэелүүлхэдээ ООН-ой аюулгүйн Соведэй шиидхэбэри тоонгүй, дэлхэйн олониитын һанамжада үһэрихы ёһоор хандахадаа, ямар юумэндээ найдана гээшэб, ойлгохын аргагүй. Гадаадаһаа үмэгшэлэгтэй байһандаа тингэнэ ха гэжэ һанамаар. Гэбэшье, Израилиин правительствын иимэ политикань арад зондонь тон ехэ хохидол үзүүлнэ. Бусадай газар дайдые хүсөөр булимтаран барижа байгаад, гүрэнэйнгөө амгалан, аюулгүй байдалые хангаха гэһэн бодомжо хадаа зайлашагүй буруу һүрэхэ шал тэнэг бодомжо мүн. Иимэ хараа шугам Израильда амгалан байдалшье асархагүй, аюулгүйеньшье хангахагүй. Энэнь гансал уласхоорондын оршондо Израилиие улам гансаардуулжа, хүршэ арадуудайнь зүгһөө тэрэниие улам ехээр үзэн ядаха мэдэрэл түрүүлхэ юм. Арабуудай эрэлхэг зоригтой тэмсэл, араб гүрэнүүдэй улам ехээр һаналаа нэгэдэжэ байһан ушар юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, тэдэнэр Израилиин эзэрхэг добтолготой хэзээшье эбсэхэгүй, өөһэдынгөө хуулита эрхэнүүдһээ хэзээшье арсахагүй байна. Советскэ Союз араб арадуудай үнэн зүб эрилтэнүүдые эрид шууд, сухарилтагүй хатуугаар дэмжэнэ.

Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан байдал тогтоохые эрижэ байгшадай хамтын дура хүсэл амгалан байдал эбдэгшэдэй бодолгүй тэнэг аашые илажа гараха ёһотой. Һүүлэй үдэрнүүдэй дүй дүршэл һэргымжэтэй байхые баадхана. Буудалдаа зогсооохо, сэрэгүүдые түрүүн байһан газартань абаашаха тухай шиидхэбэриие бодото дээрэнь лаб найдамтайгаар бэелүүлхын тулада эрид хэмжээнүүдые дары абаха шухала.

Буудалдаа зогсооохо тухай Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэриин дүүргэлтын хойноһоо адаглахын тулада өөһэдынгөө түлөөлэгшэнэрые дайнай болоһон газарта эльгээгыт гэһэн гүйлтатайгаар Египедэй президент Садат Советскэ Союзда болон Америкын Холбоото Штадуудта хандаһан байна. Бидэнэр Египедэй энэ гүйлтыень хангахаар бэлэн байһанаа мэдүүлжэ, өөһэдынгөө түлөөлэгшэнэрые эльгээгээд байнабди. Мүн США-гайшье правительство тиигэхэ бэзэ гэжэ найданабди. Гэхэтэй хамта, ушар байдалһаа дулдыдан, ондоо хэмжээнүүдые абаха хэрэг гаража болохо байһыень хараада абажа, тэрээн тухай бодомжолжо байнабди.

Буудалдаа зогсооохо тухай шиидхэбэриин эбдэгдэжэ үргэлжэлһөөр байһан дээрэһээнь ООН-ой Аюулгүйн Совет Нэгэдэмэл Нацинуудай организациин онсо даабарита хүсэнүүдые энэ дары бии болгохо тухай шиидхэбэри октябриин 25-да абаба. Эдэ хүсэнүүдынь дайнай болоһон газарта эльгээгдэхэнь. Энэ туһатай шиидхэбэри, тэндэхи байдал гуримшуулха хэрэгтэ һайн үүргэ дүүргэхэ гэжэ бидэнэр тоолонобди.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые гуримшуулха талаар Советскэ Союз энээндэ хамаатай бүхы оронуудтай холбоо харилсаа тогтоон ажаллахаар бэлэн. Гэбэшье Дүтын Зүүн зүгтэ Советскэ Союз ямар нэгэн өөрынгөө зорилго бэелүүлхые хүсэнэ гэһэн һанаанда орошогүй худал хуурмаг үгэнүүд NATO-до хабаатай оронуудай зарим бүлэгүүдэй дунда һүүлэй үдэрнүүдтэ тараагдана. Буруу мэдэрэлнүүдые түрүүлжэ дэбэргэхэ иимэ үгэнүүд холбоо харилсаа тогтоохо хэрэгтэ туһа болохогүй байһаниинь ойлгосотой. Мүнөө тохёолдоһон байдалда шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнуудта харюусалгатайгаар, үнэн сэхээр, бүтэмжэтэйгөөр хандабал зохихо гэжэ бидэнэр тоолонобди.

Гэбэшье октябриин 22-то абтаһан Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэри гансал байлдаануудые болюулха гээд дүүрэнгэ бэшэ. Тэрэ хадаа тэндэхи дайнай үндэһэн шалтагаае зайсуулха тушаа шэглүүлэгдэһэн шухала хэмжээнүүдые абахые хараална. Энэнь угаа сэнтэй байна.

1967 оной ноябриин 22-то Дүтын Зүүн зүг тухай Аюулгүйн Соведэй абаһан тогтоолые энээндэ хамаатай оронууд хубиин хубсарнь дары бэелүүлжэ эхилхэ ёһотой.

Тус шиидхэбэри «бусадай газар дайдые дайгаар булимтаран абажа болохогүй» гэжэ онсолон тэмдэглэхэ зуураа 1967 оной дайнай үедэ эзэмдэгдэһэн газарнуудһаа Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүдые гаргаха гэжэ хараалһан юм гээд һануулһуу. Энэ шиидхэбэри Дүтын Зүүн зүгтэ оршодог гүрэн бүхэнэй тэгшэ эрхые, газар уһанайнь ойроо хүртэшэгүй байха ёһые, политическэ бэеэ даанхай байдалыень, энхэ тайбан байдалда ажаһууха эрхыень хүндэлэн мэдэрхыень эрнэ. Мүн «зугадагшадай асуудал» гээшые зүйтэй зүб ёһоор гуримшуулха, ондоогоор хэлэхэдэ, Палестинын араб арадай хуулита эрхэ хангаха шухала тухай тэрээн соо хэлэгдэнэ.

Хэрбээ 1967 ондо абтаһан шиидхэбэриин тэрэ үедөө бэелүүлэгдэһэн һаань, Дүтын Зүүн зүгтэ аяар зургаан жэл соо амгалан байдал тогтонижоһон байха бэлэй. Тэд иимэ юумэн болоогүй. Гадаадын хүсэнүүдээр тухируулан һайшаагдадаг Израилиин засагаархидай үнөөхил холын хараагүй политика ябуулдаг ушарһаань лэ энэ хэрэг бүтээгүй юм.

Дүтын Зүүн зүгтэ бата бэхи амгалан байдалые үнэн зүб ёһоор тогтоохын тулада эндэхи оронууд тусхай адаглажа хиналта доро хэлсээ дары хэжэ эхилхэ ёһотой гэжэ понедельнигтэ, октябриин 22-то Аюулгүйн Соведэй абаһан тогтоолой бүхы үгэ үзэгүүдэй удхаһаа гарана бшуу. Нимэ, хэлсээнэй айхабтар ехэ удха шанартай байхань дамжагүй. Тэдээндэ хабаадагша оронууд түүхэтэ ехэ харюусалга дааха ёһотой. Советскэ Союз энэ хэрэгтэ бодото тодорхой хубитаяа оруулхаар бэлэн, оруулхашье юм гэжэ хэлэхэ байнаб. Дүтын Зүүн зүгэй бүхы гүрэнүүд болон арадуудай, — бүхы гүрэнүүдэй гэжэ дабтанаб, — амгалан, аюулгүй байдал хангагдаха ёһотой, хилэнүүдынь ойроо хүртэшэгүй байха ёһотой гэжэ бидэнэр тоолонобди. Советскэ Союз энэ талаар зохихо найдабаринуудые хангаха хэрэгтэ хабаадалсахаар бэлэн.

Байгша оной октябриин 22-то Аюулгүйн Соведэй абаһан шиидхэбэриие дары сагтань гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ гээшэ эб найрамдалай тала баригша бүхы хүнүүдэй, бүхы эб найрамдалта хүсэнүүдэй мүнөө үедэ дүүргэхэ эгээл шухала зорилгонуудай нэгэн болоно гэжэ тоолонобди. Энэ хадаа Дүтын Зүүн зүгтэхи бүхы гүрэнүүд болон арадуудай эрхэ сүлөөтэйгөөр, бэеэ даангяар хүгжэхын тулада хэрэгтэй. Мүн энэ Европо болон Азиин, Африка болон Америкын олон гүрэнэй аша туһатай тааралдана. Дэлхэйн энэ шухала хубидахи политическэ болон экономическа ажабайдалые гуримшуулха гээшэ тэдээндэ нилээд ехэ удха шанартай байна. Эсэстэ, эдэ үдэрнүүдтэ Дүтын Зүүн зүгтэхи оршон байдалай шахардуу болоһон ушар, мүн зүришэлдөө хёморооной улам үргэдэхэ аюул бүгэдэ нийтын эб найрамдал бэхижүүлхын тулада дурсагдаһан зорилгые шиидхэхэ айхабтар шухала байһан тухай тон элээр гэршэлнэ.

Конгрессэй хабаадагша хүндэтэ нүхэд!

Колониальна дарлалтаһаа сүлөөрһэн арадуудай үмэнэ асари ехэ экономическа болон социальна зорилгонууд байна. Бүхы гүрэнүүдэй аюулгүй байдал найдамтайгаар хангагдажа, тэдэнэй али алиндаа аша туһатайгаар харилсажа, энхэ амгалан байдалай тогтонижоо һаань лэ, дурсагдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ болохо юм.

Эб найрамдалай эрид сэхэ политика бэелүүлхэ, дотоодын зорилгонуудые демократическа ёһоор шиидхэхэ үльгэр жэшээ Индиин Республика харуулна. Мүнөө бии байгаа уласхоорондын орёо асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхэхын түлөө тэмсэхэ зуураа, Инди тэрээгээрээ өөрынгөө дотоодын зорилгонуудые шиидхэхэ таатай зохид эрхэ нүхэсэл бии болгоно ха юм. Гэхэтэй хамта доторойнгоо социально - экономическа асуудалнуудые удаа дараагаар шиидхэхэ зуураа, Индиин арад өөрынгөө эб найрамдалта гадаадын политикын үндэһэ һууриие нилээд батажуулна гээшэ.

Бүлэглэлнүүдтэ ородоггүй гүрэнүүдэй Алжирта болоһон конференциин шиидхэбэринүүд уласхоорондын ехэ удха шанартай. Тус конференцидэ Ази, Африкын болон Латиин Америкын олон оронуудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаа. Империализмда, дайн болон эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, эб найрамдалай, арадуудай бэеэ даанхай байдал болон эрхэ сүлөөгэй түлөө эдэ оронуудай сэхэ шууд тэмсэхээр шиидэнхэй байһые конференци үшөө дахин гэршэлбэ.

Тобшоор хэлэхэдэ, Ази, Африка болон Латиин Америкын эб найрамдалта гүрэнүүдэй эдэбхитэй политикань уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха хэрэгтэ горитой ехэ оруулалта боложо үгэнэ.

Дайн болон эб найрамдалай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ арадуудай, тэдэнэй эмхинүүдэй, тэдэнэй политическэ партинуудай эдэбхитэйгээр хабаадаха гээшэ мүнөөнэй уласхоорондын хүгжэлтын эгээн шухала арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн мүн. Энэ хадаа хүн түрэлтэнэй олоһон түүхэтэ дүй дүршэлэй үрэ дүн байһаниинь элитэ. Нэгэдэхи болон хоёрдохи дэлхэйн дайнуудай гашуудалта һургаалые һайн һанажа, ядерна буу зэбсэгэй хэрэглэгдэбэл, энээнэй ямар аюулта муухай хойшолонгуудтай байхыень ойлгодог ушарһаа манай бүмбэрсэг дэлхэйн хүнүүд хүн түрэлтэнэй түүхэдэ үзэгдөөгүй ехэ үхэл һандаралые зайсуулхын тулада эдэбхитэй ябуулга эрхилнэ.

Манай ядерна үе сагта эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ байгаа арадууд һанал нэгэдэлгын шэнэ, урданайхиһаа гүнзэгы мэдэрэлтэй болонхой. Тиихэтээ хамта тэдэнэр эб найрамдалай түлөө хамтын ехэ харюусалтатай байһанаа хурсаар мэдэрнэ. Энэ мэдэрэл хадаа эб найрамдал батадхахын түлөө, арадуудай найдамтай аюулгүй байдалай түлөө улам шангадажа байгаа тэмсэлэй түгэс хүсэн мүн.

Дэлхэйн байдалда мүнөө үзэгдэжэ байгаа хубилалтанууд хадаа нилээд ехэнхи хубидаа олониитын хүсэнүүдэй ажал ябуулгын үрэ дүн, арад зоной урдань хэзээдэшье үзэгдөөгүй эдэбхитэй ябуулгын үрэ дүн мүн гэжэ найдамтай хэлэжэ болоно. Арад зон зоргоороо аашалха ябадалда, эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта тон эбсэшэгүйгөөр хандажа, эб найрамдал тээшэ эгэршэгүй эрмэлзэл харуулна.

Мүн һаяхан Болгарида боложо дүүрэһэн Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн конгрессэй үрэ дүнгүүд энээн тухай гэршэлнэ. Хүдэлмэришэн ангиин, алба хаагшадай, интеллигенциин хоёр зуу миллион гаран эмхидэмэл нийтэ зоной эб найрамдал хүсэжэ байһые тэрэ эли тодоор харуулаа.

Мүн танай Конгрессыешье зарлаһан ушар, тэрэнэй үргэн ехэ түлөөлэлгэнь — дэлхэйн олониитын айхабтар ехэ хүсэн боложо. Эб найрамдал болон аюулгүй байдал батадхахын түлөө тэмсэлдэ, уласхоорондын харилсаае демократическа болгохын түлөө тэмсэлдэ тэрэнэй айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ байһан тухайнь үнэншэмөөр, эли тодоор гэршэлнэ.

II.

Тиимэ болохолоороо, һүүлэй жэлнүүдтэ эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдэй хамтын оролдолгын ашаар уласхоорондын байдал нилээд һайжаржа, эбэй ёһоор зэргэ оршохо, эбтэй зэтэйгээр харилсан ажаллаха гэһэн политика нилээд һайн үрэ дүнтэй байба гэжэ бидэнэр, хүндэтэ нүхэд, сэдьхэлээ ханангяар хэлэжэ шадаха байнабди.

Гэхэтэй хамта, энэмнай эсэсэйнгээ уг зорилго туйлахын түлөө тэмсэлдэмнай оройдоол эхин шата болоно гэжэ ойлгосотой. Ерээдүй сагта хүн түрэлтэндэ лаб найдамтай энхэ амгалан байдал хангаха гэһэн уг зорилго энэ зал соо һууһан бүхы хүнүүдыешье, мүн тэдэнэрэй түлөөлжэ байһан хүнүүдые бүгэдыень нэгэдүүлнэ гэжэ би ойлгоноб. Бидэнэр энэ уг зорилго туйлаха шухала эрхэ нүхэсэлнүүдые бии болгоно гээшэбди. Һүнган олоһон замаараа эсэшэ сусашагүйгөөр урагшаа дабшаха, тогтон торонгүйгөөр, үсэд нэтэрүүгээр, олоороо зэргэлэн дабшаха, түгшүүрилтэ байдал һуларуулгада зүригшэд болон «хүйтэн дайнай» тала баримталагшадай эсэргүүсэлтые эридээр дабан гаража, урагшаа дабшаха гээшэ манай нийтэ уялга мүн. Зорилго юун бэ гэбэл, уласхоорондын харилсаандахи шиидхэхы шэглэлтэнүүдтэ туйлагдаһан амжалтануудые тогтонижоруулан батадхаха, тэрэниие мүнхэ болгохо шухала гэжэ бидэнэр Советскэ Союзда тоолонобди.

Тиин энэ талаар түбхын түрүүн Европодо ехэ юумэн хэгдэжэ болохо. Энэ түбиин арадууд бусад түбинүүдтэхи зондо орходоо үнгэрэн дайнуудһаа тон ехээр хохидоо юм. Илангаяа эгээл аймшагтай дайн болоһон дэлхэйн хоёрдохи дайнһаа ехээр хохидоо. Тэдэнэй «Европо гэр» сооһь мүнөөнэй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй айхабтар ехээр хүгжэһэн үедэ тус тус «байра» бүхэндэ амяарланги экономическа ажабайдал эрхилхэдэ тон уйтан, таарамжагүй болоо. Тиигээдшье хүн зониие олоорнь хюдаха зэбсэгүүдэй бии болоһон үедэ энэ гэрынь халтад гэбэл шатажа дүрэшэхөөр аюултай. Энэ ушарһаа Европодо амгалан байдал тогтоохо гээшэ зайлашагүй шухала хэрэг болоһон, харин Европын гүрэнүүдэй хоорондо али бүхы талаар амгалан ёһоной холбоо харилсаа хүгжөөн бэелүүлхэ ябадал тохёолдоһон байдалһаа ухаатайгаар гараха ори ганса бодото арга болоод байна. Энээндэнь ямар ушар туһа болоноб гэхэдэ, эб найрамдалай болон уласхоорондын харилсаа холбооной хэрэгтэ хододоо үнэн сэхээр хандадаг социалис оронууд Европын ажабайдалда улам эдэбхитэй, улам ехэ үүргэ дүүргэнэ. Харин Европын баруун хубидань ушар байдалые политическэ зүбөөр ойлгохо ябадал дэлгэржэ, эб найрамдалай зорилгонуудые туйлахын түлөө тэмсэдэг, нүлөө ехэтэ хүсэнүүд улам олошоржо байна.

Эгээл тиимэһээ Нийтэевропын зүблөөн эсэстээ амжалта туйлаха, түүхэтэ ехэ үүргэтэй байха гэжэ бидэнэр найданабди. Мүнөө энэ зүблөөн газаа талаһаань харахада, ехэ үрэ ехэтэй бэшэшье һаа, өөрынгөө хүдэлмэридэхи нилээд шухала шатые гаража байна. Хэзээшье энэ шухаг суглаанда хабаадагшад хэдэн орёо бэрхэтэй зүйлнүүдые дабаха ёһотой байһаниинь ойлгосотой.

Энэ зүблөөнһөө бидэнэр юу хүлеэнэбибди, ямар юумэндэ найданабибди? Тон юрэнхыгөөр хэлэхэ болобол, Европын гүрэнүүдэй харилсаанууд тушаа тодорхой гол ёһонууд нэгэн һаналаар, үнэн зүрхэнһөө, «дипломатическа» мэхэ башагүйгөөр найруулагдажа, зүблөөндэ хабаадаһан бүхы түлөөлэгшэдөөр баталагдажа, Европын бүхы арадуудай зүгһөө абтахыень хүсэнэбди. Эдэ, жэшээнь, ямар гол ёһонууд бэ гэбэл, Европын бүхы гүрэнүүдэй газар дайдын ойроо хүртэшэгүй байлга, хилэнүүдэй хубилгагдахагүй ябадал гүрэнүүдэй «хоорондын харилсаанда хүсэ баримталхагүй, хүсөөр занахагүй ябадал, бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ оролсохогүй, энээнэй үндэһөөр бэе бэедээ ашагтай туһатай холбоо элдэб талаар тогтоон хүгжөөхэ хэрэг болоно.

Иимэ гол ёһонууд Европын үдэр бүриин ажабайдалда нэбтэрэн орожо, Европын арадуудай сэдьхэл бодолдо хододоо заатагүй дүүргэгдэхэ ёһотой заншалын боложо орохыень, мүн ажабайдалда бэелүүлэгдэхын тулада правительствэнууд айшье, арадуудайшье зүгһөө абтахыень хүсэнэбди.

Мүн эдэ гол ёһонуудай үндэһөөр ажахын, эрдэм ухаанай болон соёл культурын талаар гүрэнүүд хоорондоо тон олон талын, элдэб янзын харилсаа холбоотой боложо, тэрэнэйнь һалбаран хүгжэхые харахые хүсэнэбди.

Эртэ урда сагһаа хойшо худалдаа наймаан арад болон оронуудые холбодог байгаа. Мүнөөшье тиимэ. Гэбэшье мүнөө үедэ экономическа холбоо харилсаае гансал худалдаа наймаагаар хизаарлаха гээшэ гарзатай, бодомжогүй байха юм. Үе сагтаяа адли алхалан, научно-техническэ хубисхалай эрилтэ болон арга боломжонуудые гүйсэд бэелүүлхын тулада ажал хүдэлмэриие уласхоорондын талаар үргэн хэмжээгээр хубаарилха ушартай юм. Мүнөө энэ арсалтагүй зүйл болоо ха. Иимэһээ хоёр талыншье, мүн олон талыншье экономическа холбоо харилсаа али алиндаа ашатай туһатайгаар, ехэ хэмжээгээр, удаан сагаар эрхилхэ шухала. Энэ гансал Европодо бэшэ, харин бүхы түбинүүдтэ, манай үедэхи уласхоорондын , экономическа бүхы харилсаануудта хабаатай байһаниинь ойлгосотой. Бидэнэр иимэ холбоо харилсаа тогтоохые үшөө юундэ хүсэнэбибди гэхэдэ, энэ болбол гүрэнүүдэй хоорондохи эб найрамдалта харилсааень материальна талаар найдамтайгаар батадхан бэхижүүлхэ арга гэжэ тоолонобди.

Нийтэевропын зүблөөнэй зохёон найруулха политическэ хараа шугам, мүн үдэр бүриин амгалан ёһоной холбоо харилсаан хадаа Европодохи сэрэгэй түгшүүрилые һуларуулха хэмжээнүүдээр нэмэгдэн, батадхагдаха бэзэ гэжэ этигэн найданабди. Таба хоноод Венэдэ эхилхээ байгаа хэлсээнүүд эгээл энээндэ зорюулагданхай гэжэ таанад мэдэнэт.

Эдэ хэлсээнүүд Европодоошье, дэлхэйн бүхы байдалдашье айхабтар ехэ удха шанартай хэрэг мүн. Советскэ Союз энэ хэлсээнүүдтэ тон харюусалгатайгаар, бодото үрэ гарамаар, байдалые үнэн зүб ойлгожо хандана. Манай баримталдаг һанамжанууд эли тодо, ойлгосотой. Хэлсээндэ хабаадаһан гүрэнүүдэйшье, мүн гадаадын гүрэнүүдэйшье ябаган болон агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдые Европын түбэй тодорхой нэгэ газартань хорооохо тухай үгээ ойлголсохо хэрэгтэй гэжэ . тоолонобди. Тиихэдээ хэлсээндэ хабаадаһан али нэгэ талын аюулгүй байдалда хохидол ушаруулагдаха ёһогүй, али нэгэн тала бусад талануудай ашаг туһые хохидуулан, гансаараа булюу байдалтай болохо ёһогүй. Мүн ядерна буу зэбсэгээр хангагдаһан частьнуудыешье хорооохо гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй.

Зэбсэгтэ хүсэнүүдые ханшан гэжэ хорооохоб, ямар арга хэрэглэхэб, — адли процентнэ хубяар гү, али адли тоогоор хорооохо гү, — энээн тухай хэлсээндэ хабаадагшад үгээ ойлголсохо ёһотой. Манай һанахада, гол зүйл юун бэ гэхэдэ, ерээдүйдэ бэелүүлэгдэхэ энэ хорооолго Европын түбтэ, юрэ Европодо бии байгаа хүсэнүүдэй тогтонижоһон хубаари тэнсүүриие хубилгаха ёһогүй.

Хэрбээ энэ гол ёһые эбдэхэ гэжэ һэдэлгэ гаргаа һаань, тус асуудал хадаа хэрүүл тулаасалдаанай, захагүй арсалдаанай шалтагаан болоод лэ дүүрэхэ байна.

Зэбсэгтэ хүсэнүүд болон буу зэбсэгүүдые хэзээнһээ хорооожо эхилхэб, — энээн тухай мүн лэ Венэдэ хэлсэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Советскэ Союз энэ талаар бүри 1975 ондо бодото алхамуудые хэхээр бэлэн. Ойрын сагта энэ талаар тодорхой хэлсээ баталжа болохо байна. Иимэ хэлсээн Европодохи политическэ байдалые һайжаруулха тээшэ шэнэ ехэ алхам боложо, энэ түбидэ бэе бэедээ найдаха, һайн һайхан ябуулга үүсхэхэ, эбтэй зэтэйгээр харилсан ажаллаха эрхэ нүхэсэл тогтооходо туһа болохо бэлэй.

Дэлхэйн бүмбэрсэгэй ямар нэгэн гансал хубидань гүрэнүүдэй хоорондо холбоо харилсаа үргэдхэхэ, түгшүүрилтэ байдал һуларуулха ябадалые хангаад лэ дүүрэшэхэ ёһогүйбди гэжэ нэгэнтэ бэшэ мэдүүлээ һэмди. Бүмбэрсэг дэлхэймнай үнэхөөрөө хубаарашагүй. Эбтэй зэтэйгээр зэргэ оршолгын болон харилсан ажаллалгын гурим Европодошье, Африкадашье, Урда болон Хойто Америкэдэшье нэбтэрүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ этигэдэгбди. Хэдэн тодорхой түүхэтэ шалтагаануудай бии байһан ушарһаа энэ зүйл Азида илангаяа ехэ удха шанартай гэжэ һанамаар.

Ази түбидэ амгалан байдал хамтын хүсөөр бэхижүүлхэ гэжэ Советскэ Союзай оролдогынь элитэ. Али алиида ашагтай, туһа дүхэм болохо холбоон ба амгалан харилсаае Азиин бүхы гүрэнүүдэй хоорондо удаа дараалан хүгжөөхэ, һайн мэдээжэ, бүри Бандунгда Азиин гүрэнүүдэй һайшаан тунхаглаһан, амгалан гуримаар зэргэ оршолгын гол ёһонуудые гүрэн бүхэнэй сүлөөтэ эрхэ, бэеэ дааһан байдал наринаар сахилгын оршон байдалда харилсаануудтаа бата бэхеэр нэбтэрүүлэн дэлгэрүүл-

(Түгсэхэлынь 3-дахи нюурта).

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-2-дохи нюурнуудта).

Эб найрамдал, аюулгүй ...дал бэхижүүлхэ хэрэг. ...иимэ политикын яашье ...хүргэхэгүй байһаниинь ... Иимэ политика уласхоорондын ажабайдалда ...тай тогтууригүй байдал ...бодоб бии болгоно. Гэзуура, иимэ политикые ...лгаха арга боломжо Хи... хүтэлбэрилэгшэдһөө ...һөөнь хүсэд, бүрин ...дахa байна бшуу. Со... Союз тушаа хэлэбэл, ...хоорондын байдалые за...лха, үгэеэ ойлголсоһон, ...эрхэтэ, амгалан харил... холбоо гүрэнүүдэй хоо... хүгжөөхэ хэрэгтэ Хи... зүгһөө хубитаяа оруу...һаань, һайшаан угтаха ...абди гэжэ үшөө дахин ...наб.

...онгрессэй хүндэтэ деле...ууд! Советскэ Союзай, ...икын Холбоото Шта... хоорондын харилсаае ...өөлгэ хадаа дэлхэйн шэ... дайе зайсуулха ба бүгэдэ...тын эб найрамдал ханга... тула дэлхэйн бүхы ара... аша туһада шиидхэг... тон шухала зорилго...дай дунда бага бэшэ һуу...эзэлнэ.

...дэ хэдэн шухала дого...уд, хэлсээнүүд, тэрэ «Совет Социалис Рес...ликануудай Союзай Америкын Холбоото Штадуудай хоо...дын харилсаанай үндэһэ ...ри», Ракетэтэй тэмсэхэ ...роно, Добтолхы стратегическэ зэбсэг хизаарлаха ...й договор ба хэлсээн, ...на дай зайсуулха тухай ...СР США хоёрой хоорон... хэлсээн баталагдажа, ...й хоёр жэлэй турша ... харилсаан эли бодо ...кээтдөө. Эдэ договор ...ба хэлсээнүүдээр даа...баһан уялгануудаа үнэн ...дүүргэнэбди, саашадашье тиигэхэ хүсэлэнтэй. ... Нүгөө талын мүн лэ ...юумэ хэхыень хүлеэхэ ...һамнай элитэ.

...дэнэй һанамжын ёһоор, ...асуудалнуудаар Со... Союзай ба Холбоото ...дуудай хоорондохи ам...ёһоной, али али тала...ашагтай туһатай харил... холбоон саашадаа үрэтэй ...аар хүгжэхэ аргатай. ...али алинайнгаа ашаг ... хангалтын, харилсаа...лсэлтын ёһо гури...ые хазагайруулха, нү...талынгаа дотоодын хэрэ...тэ хамаарха, тэрээндэ ...тэнүүдээ баадхаха гэжэ ...гүй (Холбоото Шта...дтахи зарим харюусал...й этэгээдүүд правитель...гаа хуулита полити... хараа бодолдо зүри..., тиимэ юумэ хэхые һэ...), энэ асуудалда ха...салгатайгаар, үнэн сэ... хандаха, тэдэ гол ёһо...ые баримталан бэелүүл...шухала байһаниинь элитэ.

...оветскэ Союз тушаа хэлэ..., 1972, 1973 онуудта ба...ргадаһан документнүүд ...алан байдалай хэрэгтэ ...ашатай туһатай, али ...да шухала харилсаа ...ооной зохихо үндэһэ ...ри табяа гээд этигэнэ.

...974 ондо Холбоото Шта...дай президентын албанай ...эзэр Советскэ Союзда ...з болоһониинь мэдээжэ. ...ь манай гүрэнүүдэй хоо...рын амгалан харилсаае ...һөөхэ, уласхоорондын ...ын байдал заһаруулха ..., ехэ ябуулганууд боло... гэжэ хүсэхэ байнабди.

...ратегическэ зэбсэгүүдые ...адаа хизаарлаха, арга...соонь хороохо асуудал...аар СССР США хоёрой ...ондын хэлсээнүүдэй шэ...атын амжалтатайгаар ...рэлгэдэ бага бэшэ үүргэ ...эжэ болохо байна. Энэ ...тын юрын бэшэ байһ... ойлгонот, гэхэ зуура тэ...ие шиидхэхын тула нү... оролдолго хүсэлэлгэ ...ха гэлсэнхэйбди.

...эр бултадаа, хүндэтэ ...ар, энхэ тайбан байха ...айбди, эб эетэй байхые ...эгбди, тэрэниие ханга... түлөө хаба хүсэнэйнгөө ...ысөө тэмсэнэбди. Улас...ондын шахардуу байда... һуларжа, гүрэнүүдэй ...ондын амгалан харилсаа ...ооной хүгжэжэ байһан ... бидэниие баясуулна. ...зуура, дэлхэй дээрэхи ...айрамдалшье, шахардуу ...алай һуларалгашье ...зүндөө, дээрэһээ гэнтэ ...адаггүй гэжэ онсолон ...гэлхые хүсэхэ байнаб. ...ардуу байдалай һула...ада зүришэдэг, амгалан ...да аюул тохёолдуул... дайнай аюул ушаруул... бүхы юумэндэ эсэргүү, ...айрамдалда дуратай бү...хүсэнүүдэй — гүрэнүү... политическэ партинуу... бүлэглэлнүүдэй, ниитын ...нүүдэй, тус тус хүнүү... үсэд нэтэрүү, бууруша... тэмсэлэй ашаар лэ ...та амжалтанууд түйлаг... болохо.

...хэйн элдэб орон нюта... дайн байлдаануудай ...хүрэтэр үүдхэгдэдэг ...е, хүнүүдэй үхэдэг, ...үүдай, заводуудай, тос...удай һандаргагдадаг, ...баялигуудай үгы хэгдэг ...байһые мартаха ёһо... Энэ хадаа нютагай шэнжэтэй гэжэ политигуудай нэрлэдэг дайнууд, тайлбарилан хэлэбэл, географическа ямар нэгэн районой багашаг газар дайдаар хизаарлагдаһан дайнууд болоно. Бодото байдалһаа харахада, арадуудай сүлөөрэлгын хүдэлөөе хүсөөр дараха, дотоодо хүгжэлтын түрүү зам һунган шэлэһэн, империализмда эсэргүү хараа бодол дотоодынгоо политикада баримталдаг гүрэнүүдэй сүлөөтэ, бэеэ дааһан хүгжэлтэдэнь һаад хэхэ һэдэлгэнүүд империализмын хархис хүсэнүүдэй зүгһөө гаргагдажа байһан газарнуудта мүнөө тиимэ дайнууд болоно.

Манай дэлхэй дээрэ олон миллион хүнүүдтэ амгалан тайбан байдал үшөөл хангагдаагүй байһаар. Эдэнэр гартаа буу барижа, империалис эзэрхэг түримхэйшүүлдэ ба тэдэнэй туһамаршадта эсэргүүтээр, булимтарагшадай хорото муухай ябуулгануудта эсэргүүгээр эрхэ сүлөөгэйнгөө ба бэеэ дааһан байдалай түлөө, нютаг орондоо эзэн байха юрын эрхэ олохын түлөө тэмсэхэ баатай болоно. Эб найрамдалай тала баригшад энээнһээ тобшололнуудые хэнгүй байжа шадахагүйл.

Шахардуу байдалай улам һуларуулагдажа байһан үедэ дэлхэйн дайнда материальна талаарнь бэлэдхэл хэхэ удха шэнжэтэй ябуулгын үргэлжэлүүлэгдэжэ. үнгэрхэдөө улам һүжэрөөгдэжэ байһыень мүн лэ мартаха эрхэгүйбди.

Хойто Атлантиин бүлэглэлдэ хабаатай оронуудай сэрэгэй бюджедүүд жэл бүри 2—3 миллиард доллароор үргэдхэгдэнэ. Шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүд, хүн зониие алаха хюдаха шэнэ арганууд — шэнэ, һандаргаха бүри ехэ хүсэтэй ядерна бомбонууд, һомонууд, улам хүсэтэй ракетэнүүд, танкнууд, самоледууд, сэрэгэй корабльнууд, уһан доогуур ябадаг онгосонууд эдэ тоонуудай саана далдалагдана. Буу зэбсэгүүдэй шанарыень һайжаруулга урдань үзэгдөө дуулдаагүй хэмжээндэ хүрөө.

Эдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ «наймаасалдалгада хоозори» болгон, буу зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар үчгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдтэ амжалта түйлахадамнай туһалжа магад гэжэ шалтаг барин, имэрхүү ябуулгануудаа сагааруулхые һэдэнэ. Эдэ ябуулгануудайнь буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые дэбэргэхэһээ ондоо үнэ хөөрөө юушье хэхэгүй байһаниинь ойлгосотой ааб даа. Буу зэбсэгүүдые хизаарлаха хөөрэлдөөнүүд тухай хэлэхэдээ, сэрэгэй шэнэ программанууд бэшэ, харин али али талаһаа тэсэбэритэй байжа, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха хүсэл эрмэлзэл эдэниие амжалтатайгаар үнгэргэлгэдэ нүлөөлхэ байна.

Үшөө мүнөөшье, дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэһээр гушаад шахуу жэлэй үнгэрһэн хойно, газар хахалагшын анзаһан гү, али барилгашанай экскаватор үсөөн бэшэ ушарта һомонуудые, минэнүүдые дайражархидаг байха юм. Дайн өөр тухайдаа һануулна. Тиин мүнөө үедэ, амгалан тайбан үе сагта, хүнүүдэй ами наһан дахяад аюулда орон алдана бшуу. Гэбэшье хүн түрэлтэнэй бүхы түүхэдэ үшөө үзэгдөөгүй, туйлай хүсэтэй буу зэбсэгүүд, хүн зониие олоорнь алаха хюдаха зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй нөөсэнүүд — табигдахаар бэлэн байһан ракетэнүүд, патруль хэжэ ябаһан самоледууд, уһан доогуур ябадаг онгосонууд дээрэхи зэбсэг хэрэгсэлнүүд, бүмбэрсэг дэлхэй дээрэхи сэрэгэй баазануудтахи складуудта хадагалагдажа байһан буу зэбсэгүүд хүнүүдэй ами наһанда мянга дахин ехэ аюул тохёолдуулна бэшэ аал? Бүхы дэлхэйе дэлбэ татажархиха хүсэтэй зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй мүнөөнэй «дариин погребууд» соо хадагалагдажа байхадань, бата эб найрамдал тухай найдамтайгаар хэлэлтэй гээшэ гү?

Капиталис гүрэнүүдэй сэрэгэй бэлэдхэлнүүдые хэжэ байхадань, социалис гүрэнүүд амгалан байдалда гаргашалха мүнгэ зөөриһөө таһалжа, ороноо хамгаалха хэрэгтэ һомолхо ушартай болоно. Дэлхэйн энэ тэрэ райондо империализмын зүгһөө аюул түбэгэй тохёолдуулагдахадань, хүгжэжэ байгаа хэдэн арбаад оронуудай буу зэбсэгүүдээ бүри ехээр бүтээн гаргаха ушартай болоһониинь ойлгосотой ааб даа.

Хоорондоо тад һөөргэ эдэ хоёр ябуулгын — буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые империализмын эзэрхэг түримхэйшүүлэй саашадаа улам һүжэрөөхэ, уласхоорондын шахардуу байдалай һуларуулагдаха байһаниинь элитэ. Теэд эдэмнай хоёр тээшээ заха хизааргүйгөөр хүгжэжэ шадахагүй. Хэрбээ шахардуу байдал һуларуулхые, эб найрамдалай бата бэхи байхые хүсөө һаа, буу зэбсэг бүтээн гаргалгые зогсоохо шухала.

ООН-до һайшаагдаһан, буу зэбсэг гаргалгые бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр хороохо программа бэелүүлхын тула Советскэ Союзай ба бусад социалис гүрэнүүдэй олон тоото эдэбхи үүсхэлнүүд энээнһээ үндэһэтэй. Энэ замаар хэгдэһэн зарим тэды алхам тухай дурадхалнууд, эдэнэй дунда мүнөө ООН-ой Генеральна Ассамблейн зүбшэлэлгэдэ табигдаад байһан ООН-ой Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүн-гүрэнүүдэй сэрэгэй бюджедүүдые 10 процентээр хорооохо ба алмагдаһан мүнгэнэй заримые хубиие хүгжэжэ байгаа оронуудта туһаламжа үзүүлгэдэ гаргашалха тухай СССР-эй дурадхал мүн лэ иимэ уг зорилготой.

Үшөө нэгэ ушар байдалда анхаралаа хандуулхые хүсэнэб. Гүрэнэй документнүүд дотор стратегическэ буу зэбсэг гэжэ нэрлэгдэдэг зүйлые хизаарлаха тодорхой хэмжээнүүдые абаха талаар Советскэ Союз, Америкын Холбоото Штадууд үгээе ойлголсожо байна. Гэбэшье бидэ бүхы юумэнэй нягта харилсаа холбоотой дэлхэй дээрэ ажаһуунабди. Энэ үедэ илангаяа бусад гүрэнүүдэй, нэн түрүүн ядерна зэбсэгтэй оронуудай, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгаяа үргэдхэжэ байхадань, ядерна дайнай аюул сарахын түлөө тэмсэл удаан саг соо имагтал хоёр гүрэнэй хүсэлэл оролдолго болоожо шадахагүйнь элитэ.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, зогсоохо хэрэг, шахардуу байдал һуларуулга мэтэ, дэлхэйн шэнэ шэнэ гүрэнүүдые, районуудые элсүүлэн хабаадуулжа, улам үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ һананабди. Жэшээнь, бактериологическа буу зэбсэг хорихо тухай конвенци, ядерна зэбсэг дэлгэрүүлэн тараахагүй ба тэрэниие туршалгые хорихо тухай договорнууд мэтэ, уласхоорондын бии байгаа хэлсээнүүдтэ хабаатай гүрэнүүд үргэн үргэдэхэ ёһотой. Энээниие түйлахын тула эдэбхитэйгээр тэмсэхэ гээшэ эб найрамдалай тала баридаг бүхы хүнүүдэй нангин уялга болоно.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга заабол бэелүүлэгдэхэ ябуулга болоно гэжэ олохон ушарта тоологдодог байна. Энэ аюулта бодолые зайсуулха шухала. Бүхы дэлхэйн эб найрамдалда дуратай хүсэнүүд энэ хэрэгтэ туйлай ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай.

Социальна ямар бүлэгүүд, эмхинүүд ба хүнүүдэй эб найрамдалда аюул тохёолдуулжа байһыень хаража шадаха хэрэгтэй. Жэшээнь, Баруунай ехэ ехэ оронуудай үндэр тушаалта ажал ябуулагшадай гэршэ баримтануудай ёһоор, хархис милитаристнуудай ба дайн байлдаанай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ баяжадаг монополинуудай аюулта муухай холбоон (энэнь сэрэгэй-промышленна бүлэглэл гэжэ нэрлэгдэдэг) хадаа «гүрэн доторхи гүрэн» гэһэншүү дээрээ ахагүй болонхой. Милитаризм общественные эрэмдэг болгохоһоо гадна, дэлхэй дээрэхи политическэ оршон байдалые дурагүйдэлгын, айха гайхаха ба дарлан мүлжэхэ ябуулгануудаар доройтуулан бузарладаг байна. Эдэ бүгэдын бии байһые сагааруулхын тула «совет заналта» тухай, баруун оронуудай демократиие хамгаалха шухала байһан тухай элдэб худал хуурмаг үгэнүүдые зохёодог байна. Тиин милитарис этэгээдүүд эгээл хархис, зэрлиг муухай, фашис ёһо гуримуудта, өөрынгөө дуратай үхибүүн шэнгеэр, энхэрэн найдана, демократическа сүлөөе үрэбхин үгы хэнэ.

Минии урда тээ үгэ хэлэһэн ораторнууд Чилидэхи байдал тухай тон зүбөөр хэлээ. Мүн би энэ асуудал дурдангүй гаража шадахагүй байнаб.

Ороной конституциие зэрлиг бүдүүлигээр баһамжалан доромжололго, бүхэли нациин демократическа ёһо заншалнуудые һэшхэлгүйгөөр хазагайруулга, юрын хуули ёһонуудые баһаһан ябадал, саазалганууд, хэһээлтэнүүд, хархис муухай хардалга мүрдэлгэнүүд, номуудые галдалга — энэл даа, сэрэгэй хунтын фашис хорото ябуулганууд; энэл даа, арадай хүсэл зоригые тоонгүй, өөһэдтэнь аша туһатай байдал һэргээхын тула али бүхы гэмтэ ябуулга үйлэдхэхөөр бэлэн байһан дотоодын ба гадаадын хархис хүсэнүүдэй бодото шарай.

Олон миллион хүнүүд, бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы оронуудай демократическа үргэн ниитэ Чилидэхи ургшагта үйлэ хэрэгые буруушаан, дураа гутан угтаһаа байна. Сальвадор Альендиин нэрэ, сүлөөтэ байдалай ба эб найрамдалай аша туһада ами наһаяа үгэһэн энэ ороной бусад геройнуудай нэрэнүүд манай дурасхаалда хэтэдээ үлэхэл. Чилиин демократуудтай, патриодуудтай һанал нэгэтэй байһанаа Конгрессэй трибуна дээрэһээ мэдүүлнэ, эдэнэй тэмсэһэн, мүнөө эндэ тохёолдожо байһан хүшэр эрхэ байдалда тэмсэжэ байһан үнэн хэрэгэйнь — бэеэ дааһан байдалай, эрхэ сүлөөгэй, демократиин ба социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэһэн хэрэгэйнь илагдашагүй, үгы хэгдэшэгүй байһандань батаар этигэн найданабди! Энэ үндэр ехэ уг баялигуудые сахин хамгаалга, эдэниие бодото дээрэнь бэелүүлгэ, эдээндэ заналта хэдэг, эдэниие үгы хэхээр эрмэлзэдэг хүсэнүүдтэй тэмсэл хэлгэ дэлхэй дээрэ бата эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлтэй таһаршагүй холбоотой юм.

Ниитын байгуулалтаһаа дулдыдангүй, гүрэнүүдэй хоорондоо амгалан ёһоор зэргэ оршохо, энхэ тайбанаар харилсаа холбоо тогтоохо политика тухай хөөрэлдөөнэй гарахада, бидэнэрһээ, коммунистнуудһаа, ходо ходо иигэжэ асуудаг: энэ политика революционно үзэл бодолтой таарана гээшэ гү?

Ленин — энэ агуу ехэ революционер — иигэжэ хэлэһэн гээд һануулха байнаб: захилаар гү, али хэлсээгээр революци хэгдэдэггүй. Захилаар гү, али хэлсээгээр революциие, ангиин тэмсэлые, сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдые болюулжа болохогүй юм гээд нэмэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ниитын байгуулалтын хүгжэлтые һөөргэнь тэхэрюулжэ шадаха хүсэн дэлхэй дээрэ үгы. Колониализмын бии байһан газарта национальна бэеэ дааһан байдалай түлөө тэмсэл болодог. Дарлалта мүлжэлгын бии байһан газарта национальна сүлөөрэлгэ хэгдэдэг. Эзэрхэг түримхэй ябуулгын болоһон газарта тэрээндэ шанга харюу сохилто хэгдэдэг.

Үргэн олониитэ арадууд түби дэлхэйе хубилгахаар оролдоно, тиин эдэ тэрэниие заатагүй хубилгахал. Советскэ Союз тушаа хэлэхэ болоо һаа, тэрэ социальна дэбжэлтын хүсэнүүдэй талада хододоо байдаг юм. Бидэ «революциие нүүлгэн хүүлэхэ ябадал» буруушаанабди. Гэхэтэй хамта, Советскэ Союзай Коммунис парти, манай правительство, бүхы совет арад харин оронуудта тэмсэжэ байһан ангиин аха дүүнэртээ һанал нэгэтэй байһанаа, сүлөөрэлгын, империализмда эсэргүү хүдэлөөнүүдтэй һанал нэгэтэй байһанаа шууд сэхээр мэдүүлнэ. Энэ хараа бодол эб найрамдалай түлөө, гүрэнүүдэй хоорондо амгалан ёһоор харилсан ажаллахын түлөө тэмсэлдэ зүрюу бэшэ.

Амгалан ёһоор зэргэ оршохо гол ёһонуудые сахин хамгаалхадаа, бүмбэрсэг дэлхэйн хэдэн миллиард зоной эгээл үнэтэй юумэнэй түлөө — амгалан тайбанаар ажаһуухын, дайнай аюул сарахын түлөө тэмсэнэбди. Бүхы оронуудай, арадуудай социальна дэбжэлтын хэрэгэй урагшаа дабшахын тула, уласхоорондын таарамжатай байдал хангахын түлөө тэмсэнэбди. Ниитын ямар байгуулалта һунган шэлэхэ эрхэеэ арад бүхэнэй мэдэрхын түлөө, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай эгээлэй юрын, тодо һонор жама ёһонууд тухай эндэ хэлэгдэнэ. Эдэ жама ёһонуудые эбдэлгэ оронуудай хоорондын харилсаандахи адли тэгшэ эрхые буруу һүргэхэһөө гадна, зэбсэгтэ хёмороо зүришэл дөөндэ хүргэдэг байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, манай үе сагта арадууд дарлаха мүлжэхэ ябадалтай эбсэдэггүй, эбсэхэшьегүй. Эдэнэр эзэрхэг түримхэйшүүлдэ шанга харюу сохилто хэхэ дүүрэн эрхэтэй. Хоёр байгуулалта болоожо, дэлхэйн хубаарилагдаад байһан үе сагта уласхоорондын аюулгүй байдал хангахын тула амгалан ёһоор зэргэ оршолгын гол ёһонуудые, тодорхойлон хэлэхэдэ, гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй ябадалые бүрин хүсэдөөр, хэлбэришэгүйгөөр сахиха шухала.

Һүүлэй үедэ баруун оронуудай зарим бүлэгөөрхид эдэ ёһо гуримуудые үнэн дээрээ холуур тойрон гаража, шэнээр үүдхэгдэһэн «хүйтэн дайн» гү, али «һанал сэдьхэлэй дайн» гэдэгые баримталан дурадхажа байһыень анхарангүй гаража болохогүй. Социалис оронуудта «хүнэй эрхэ хамгаалха» гэһэн һэжэгтэ уряа доро дэлгэрүүлэгдэжэ байгаа ябуулганууд тухай хэлэгдэнэ.

Социалис оронуудай дотоодын байдалда хубилалта хэгдээгүй һаань, уласхоорондын түгшүүрил һуларуулха аргагүй гэжэ эдэ ябуулгануудые үүдхэгшэдэй зарим нэгэниинь батална. Нүгөөдүүлынь балай буруушааһан янзагүй аад, түгшүүрилэй һуларха далимаар социалис байгуулалтын хүсэ шадалыень бууруулха, һүүлэй һүүлдэ тэрэниие бутараан һандаруулха зорилготой байһанаа эшэхэ нюургүйгөөр сэб сэхэ мэдүүлнэд. Энэ далда зорилгоёо үргэн ниитэ зондо тайлбарилхадаа, хүнэй эрхэ тухай гү, али манай байгуулалтые «зөөлэрүүлэн һуладхаха» тухай һанаата болоожо байһан хэбэртэйгээр харуулнад.

Болоһон ушарые, хүндэтэ ханинар, бодото нэрээрнь нэрлэе. Сүлөөтэ байдал, демократи, хүнэй эрхэ гэһэн үгэнүүдые урдаа бариһан эдэ шууяата ябуулганууд үнэн дээрээ нэгэл зорилготой. Энээгээр халхабшалхаад, социалис оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралхаад үзэхэ, өөһэдынгөө хархис шунахай хараа бодол ябуулха гэһэн зорилготой. Олониитын байгуулалтые «зөөлэрүүлэн һуладхаха» тухай үгэ хүүр гарганад. Энэнь социализмын бодото туйлалтануудые үгы болгохо, социалис оронуудай арад зоной социально-политическэ эрхэнүүдые хаһаха гэһэн удхатай.

Хүнэй эрхэ тухай сэхэ хөөрэлдөөнһөө айха хулжаха үндэһэ бидэндэ байхагүй. Манай революци, манай орондо түйлагдаһан социализмын илалта ямаршье үндэһэ яһанай ажалша хүнэй эрхые, олон миллион ажалша ниитын эрхые гансахан соносхоод дүүрээгүй, харин бодото дээрэнь хангажа шадаа. Гэхэтэй хамта, дэлхэйн нэгэшье орондо капитализм иимэ юумэ хэжэ шадаагүй.

Ажал хэхэ, һуралсаха, социальна тэдхэмжэ абаха, түлбэригүйгөөр эмшэлүүлхэ, амарха гэхэ зэргын хүн зондо олгогдоһон эрхэнүүд буржуазна үзэл бодолой үндэһөөр балай тиимэ тоомжорогдодоггүй гү, али огтоошье зүбшөөрэгдэдэггүй эрхэнүүд байжа магад. Оройдоо гансахан тоо дурдая, Социалис бэшэ оронуудта мүнөө үедэ зуу шахуу миллион хүн ажалгүйшүүл тоологдоно. Олохон капиталис гүрэнүүдтэ бага яһатанай, гадаадаһаа ерэһэн хүдэлмэришэдэй эрхэ хаһагдана, адли хэмжээнэй ажал хэһэн эхэнэрнүүд эрэгтэйшүүлһээ бага түлбэри абана. Эгээл энэ шалтагаанһаа болоожо, хүнэй социальна болон политическэ эрхэ хангаха талаар баталагдаһан уласхоорондын хэлсээнүүдтэ баруунай олохон оронууд мүнөө хүрэтэр хамаараагүй байһаар бэшэ аал?

Манай орон дотор хэгдэһэн туйлай ехэ социально-экономическа шэнэдхэн хубилалтанууд хадаа үргэн арад ниитын ушар ёһо мэдэжэ, эршэмтэйгээр бүтээһэн зохёохы ажалай үрэ дүн, мүн тэрэшэлэн өөһэдынгөө гараар тогтооһон засаг түрэеэ ямаршье дайралтаһаа хамгаалхаар зоригжол түгэс байһанай үрэ дүн юм. Эгээл тиимэһээ совет хүнүүд тэдэнэй социально-политическэ түйлалтануудые сахин хамгаалжа байһан өөрынгөө гүрэн түрын ойроо хүртэшэгүй байдалые ямаршье халдалгаһаа хатуугаар хямгадахал. Энэ ойроо хүртэшэгүй байдалынь гадаадынхидтай хэгдэдэг харилсаа холбоондо һаад түбэг ушаруулха бэшэ, харин манай арадай үнэтэй сэнгээр олоһон эрхэ сүлөөе найдамтайгаар хамгаалха юм.

Совет хуулинууд манай эрхэтэн бүхэндэ үргэн ехэ политическэ сүлөө олгоно. Тиихэ зуураа энэ сүлөөе хэн нэгэнэй буруугаар ашаглажа, манай гүрэн түрэдэ, совет арадта хоро хүргэхэ һэдэлгэ гаргаа һаань, тэдэ хуулинууд һэргылэн хамгаалдаг. Эдэ бүгэдэ Советскэ Союзай зүбшөөрэн нэгэдэһэн хүнэй эрхэнүүд тухай уласхоорондын хэлсээнүүдтэй бүрин түгэс зохилдоно. Тэндэ дурсагдаһан эрхэнүүд «хэрбээ гүрэнэй аюулгүй байдалда, ниитын сахил журамда, хүн зоной элүүр энхэдэ, үргэн олоной гурим дүримдэ гү, али бусадай эрхэ сүлөөдэ һаад түбэг ушаруулхагүй байбал, ямаршье хизаарлалтада орохо ёһогүй» гэжэ тэдэ хэлсээнүүд дотор хэлэгдэнэ. Энээн доро бидэнэр гараа табиһан байнабди.

Бидэниие шүүмжэлэгшэд ямар сүлөө тухай хэлэнэ хаб? Манай орондо, жэшээнь, ямаршье аргаар дайн сэрэг номнохо ябадалые хорижолһон хуули бии. Али нэгэн арадай нэрэ хүндые баһан доромжолһон, үндэһэ яһанай илгаа гаргаһан, хёмороо үүдхэһэн үзэл бодолые огто болюулһан хуули дүрим бии. Забхай залихай ябадал гаргахые, общественна гурим заншалай талаар доройтолгые усадхан зайсуулха ябадалда шэглүүлэгдэһэн хуулинууд бии. Үзэл бодолой, хэблэл мэдээнэй талаар сүлөөтэйгөөр харилсахын тула маанадые мүн эдэ хуулинуудһаа арсаха һэн гэжэ хүсэнэд ха гү? Хэрбээ тиигэ һаа, түгшүүрилые һуларуулха, арадуудые бэе бэедэнь дүтэ болгохо хэрэгтэ туһа дүхэм үзүүлхэ һэн гэжэ бидэниие этитүүлхые оролдоно ха гү?

«Нэгэн гэбэл, өөһэдынгөө ёһо гуримые хубилгагты, үгы һаа, «хүйтэн дай» хэхэбди» — иигэжэ бидэндэ хэлэнэд. Теэд бидэнэйшье баһал иимээр харюусаа һаа, юун болохоб? Хэрбээ гүрэнүүд хоорондын жиирэй харилсаае хүгжөөхын тулада эрхэ сүлөө, демократиин талаар бидэнэй үзэл бодолдо таарахагүй буржуазна общественна хуули ёһо, гурим журамуудые хубилгагты гэһэн эрилтэ табяа һаамнай ямар байлтайб? Гүрэнүүд хоорондын харилсаае эбтэй һайнаар хүгжөөхэ хэрэгтэ имэрхүү эрилтэнүүд тула нэмэри хэхэгүй гэжэ һананаб.

Бусад арадуудай хуулита эрхэ сүлөөдэ халдажа байгаад, эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ болохогүй. Эбтэйгээр зэргэ оршон байха ёһо гуримуудые эбдэн һандаргаха зуураа, хүнэй эрхэнүүдые хамгаалжа байнабди гэжэ яажа хэлэлтэйб.

Сэхыень хэлэхэдэ, дэлхэйн социализмые һуладхан муудуулжа хэншье мүнөө шадахагүй. Харин эб найрамдалай хэрэгтэ үшөө хоро хүргэжэ болохоор байһаниинь гэмшэлтэй. Яахадааб гэхэдэ, амгалан байдал сахиха хэрэг олон талын оролдолго гаргаһанһаа дулдыдадаг. Тиихэ зуура, гүрэн түрын бэеэ даанхай байдал сахиха ба дотоодын хэрэгүүдтэ хамаарахагүй ёһо гуримые али али талаһаа хүндэлхэ ябадал, али али талаһаа гэшыень онсо тэмдэглэнэб, бага бэшэ удха шанартай. Советскэ Союз тухай хэлэхэ болоо һаа, манай гүрэнэй ехэ онгосо социализмда харша элдэб номнол тараа һан гүйхэн долгинуудые хаха зураад, уласхоорондын байдалаар дэбжүүлэгдэһэн шухала ехэ асуудалнуудые зүб зүйтэйгөөр шиидхэхын тулада саашадаашье өөрынгөө замаар дабшахал.

III.

Хүндэтэ ханинар! Хүн түрэлтэндэ бата бэхи эб найрамдал хэрэгтэй. Зүгөөр хэзээ тэрэ тогтоогдохоб, ямаршуу байхаб. Энэнь мүнөө үедэ бии болоһон арга боломжонуудые эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдэй хэр зэргэ һайнаар ашаглаха шадабариһаа шалтагаалха байна.

Урдынхидаал адли «оһол аюулай тэнсүүридэ» түшэглэһэн тиимэ эб найрамдал бидэнэй хэнэйшье хүсэлые хангажа шадахагүй гэжэ һананаб. Тиимэ эб найрамдал «хүйтэн дайнһаа» балайшье ехэ илгаатай байхагүй һэн. Тэрэ «хүйтэн эб найрамдал» болохо байгаа. Дэлхэйн зүрилдөө гаража магад аюултай, арадуудай һанал сэдьхэлые зобооһон али али талын хүсэ ехэтэ жагсаалтай хуушан байдалдаа халтад гэбэл бусажа болохо һэн.

Аюулгүй байдал ба али алиндаа этигэхэ ябадал хоёрой тэнсүүри дээрэ, хэрбээ тиигэжэ хэлэжэ болохо һаань, үндэһэлһэн найдамтай ба тогтууритай эб найрамдалые арадууд хүсэжэ байна. Энэ хадаа саашанхи дэбжэлтын тулада уласхоорондын харилсаанай үргэн ехэ зам гаргаһан эб найрамдал мүн.

Эб найрамдал — сэгнэшэгүй үнэтэй баялиг. Хаапашье шуһан адхарнагүй гэһэн мэдэрэлтэйгээр ажаһууха, үглөөдэр гэрэйшни орёйдо бомбонууд, буугай һомонууд бууха ерэхэгүй, ахамад үеынхинэй үзэһэн уй гашуудал, зоболон хосоролые амасангүйгөөр үхибүүдшни өөдөө болохо гэжэ этигэнги байха гээшэ юунтэйшье жэшээлэшэгүй ямар һайн һайхан хэрэг бэ.

Зүгөөр эб найрамдал гансахан аюулгүй байдал хангаха асуудал бэшэ. Энэ хадаа эрдэм болбосоролой хүгжэлтын мүнөө үеын асари томо асуудалнуудые шиидхэхэ шухалын шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Хүн түрэлтэнэй саашанхи ерээдүй тэрээнтэй сэхэ холбоотой юм. Тиимэ даа, — манай бүмбэрсэг дэлхэйн ерээдүй холбоотой. Ушар иимэһээ мүнөөдэр табигдаһан асуудалнуудые шиидхэхэдээ, тэдэнэй хэды шэнээн орёо бэрхэ, хүшэр хүндэшье һаань, энээниие хараада абангүй байжа болохогүй. Дэлхэйн бүхы булан тохойһоо эндэ ерэһэн олониитын элдэб анги, бүлэглэлнүүдэй түлөөлэгшэд, та бүгэдэ энээниие бүришье һаа хурсаар мэдэрнэ ёһотойт.

Мүнөөдэр олоной һанал сэдьхэлые хандуулжа эхилһэн асуудалнуудай зарим нэгыещье нэрлээ һаа, ойлгосотой болохол. Түлишэ, шатадаг зүйлөөр хангалтын асуудал, дэлхэйн байгаалиие хамгаалга, олон мянган хүнэй үлэсхэлэнтэ байдал, аюулта үбшэнүүд гэхэ зэргын үзэгдэлнүүдые усадхалга, уһан далайн баялигуудые ашаглалга тэдэ асуудалнууд дотор оролсоно.

Эдэ бүгэдэ элдэб оронуудай правительствануудай, эрдэм ухаанай болон экономикын бүлэгөөрхидэй түлөөлэгшэдэй, мүн тэрэшэлэн политическэ, профессиональна, соёл болбосоролой элдэб янзын организацинуудай аугһөө олон талын, үнэн сэхэ хэрэг ажалай харилсаатайгаар ажаллаха эрилтэ табина. Арадууд бэе бэеэ һайн мэдэхэ ёһотой болоно. Тиимэһээ тэдэнэй олон тоото түлөөлэгшэд нюур нюураараа уулзажа, элдэб талаар харилсан ажаллаха зэргэтэй.

Иимээр харилсан ажаллахын тулада эгээн түрүүшынь эрхэ нүхэсэл эб найрамдал байһаниинь ойлгосотой. Эбтэйгээр зэргэ оршон байха ёһо гуримһаа үндэһэлһэн уласхоорондын харилсаа тогтоонгүйгөөр хүн түрэлтэнэй ерээдүйн ехэ ехэ асуудалнуудые шиидхэжэ эхилжэшье, мүнөө үеын хойшолуулашагүй шухала хэрэгүүдые амжалтатайгаар бэелүүлжэшье болохогүй.

Бидэ бүгэдын бултадаа хүсэжэ байгаа тиимэ эб найрамдалда саашадаа дабшаха замаймнай тодорхой шэглэлнүүд эли ха юм. Тэдээн тухай дээрэ би хэлэһэн байнаб. Мүнөө үедэ тогтоһон уласхоорондын эрхэ байдал тэдэ шэглэлнүүдые заажа үгэнэ ха юм. Эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар мүнөө түрүүшын ээлжээндэ табигдаһан айхабтар шухала зорилгонуудые хамтын хүсөөр шиидхэжэ болохо байһандань бидэ гүнзэгыгөөр этигэнэбди.

Үшөө үргэлжэлжэ байгаа зэбсэгтэ зүрилдөөнүүдые зүб зүйтэйгөөр гуримшуулан болюулха ябадалда туһалха гээшэ эгээн түрүүшын зорилго болоно.

Европодо, мүн тиигээд Азида хамтаараа эб найрамдал сахиха гурим тогтоохо шухала. Энэ хадаа дэлхэйе сэрэгэй-политическэ бүлэглэлнүүд болгон мүнөөнэй хубааралгые шата дамжан саашадань болюулха арга олгохо байгаа.

Гүрэнүүдэй өөһэдөө һайн дураараа даажа абаһан уялгануудаа үнэн сэхээр дүүргэһэнэй үндэһэн дээрэ ядерна болон бусадшье буу зэбсэг түхеэрэлгые болюулха шухала. Энэ хэрэгтэ бүхы томо томо гүрэнүүдые элсүүлхэ гээшэ илангаяа ехэ удха шанартай. Энээнһээ уламжалаад, сэрэгэй хүсэнүүдые бэе бэедээ эсэргүү харуулан жагсааха материальна үндэһэ һууриие саашадань багадхаха эхи табигдаха байгаа.

Адли тэгшэ эрхэтэйгээр, али алиндаа ашаг туһатайгаар, ямар нэгэн илгаагүйгөөр, бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ оролсохо һэдэлгэ гаргангүйгөөр экономическа, научно-техническэ, соёл болбосоролой харилсаануудые хүгжөөхэ шухала.

Мүнөө үеын эрхэ байдалда эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй эгээн шухала зорилгонууд иимэ гэжэ бидэнэр ойлгонобди. Эдэ зорилгонуудай зарим нэгыень шиидхэхын тулада үшөө саг хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ. Харин нүгөө зарим хэрэгүүдыень энэ дороо, ямаршье хойшололтогүйгөөр шиидхэхэ эрилтэ табигдана. Эдэ зорилгонуудай алиниинь еншье гүйсэдхэхын тула эб найрамдал бэхижүүлхэ хүсэлтэй оронуудай, мүн политическэ үргэн олониитын хүсэнүүдэй хатуу тэсэбэритэй, шударгы түргэн, эдэбхитэй шанга хүсэл оролдолго хэрэгтэй байна.

Хэдэн олон жэлдэ үргэлжэлһэн «хүйтэн дайн» гансашье мэргэжэлтэй политигуудай ухаан бодолдо мүр сараа үлөөгөө бэшэл. Энээнһээ болоожо, хуушан һанаашаараа байха, һэжэг түрэхэ, бусадай һанал бодолые, арга боломжые муугаар мэдэхэ, үгышье һаа, мэдэхэ дурагүй байха ябадал гарана. Эдээниие орхихонь тиимэ хүнгэн бэшэ. Зүгөөр орхихо хэрэгтэй, харилсан ажаллажа һураха шухала.

Эб найрамдал сахиха манай үзэл һанаан — түүхын хүгжэлтэдэ бүрин түгэс этигэһэн үзэл һанаан юм. Мүнөө үеын эрхэ байдалай хэды шэнээн орёо бэрхэшээлтэй, зүрилдөө ехэтэйшье һаань, үргэнөөр дэлгэрһэн эб найрамдалайнгаа добтолгын саашадаа амжалта түгэс ябаха байһандань бидэнэр этигэнэбди. Энэ этигэлнай юун дээрэһээ үндэһэтэйб?

Эгээн түрүүлэн, бодото дээрээ байгаа социализмһаа үндэһэтэй. Энэ хадаа эб найрамдал хамгаалгын саг үргэлжын, хүсэ ехэтэй, тулгатай баримта мүн. Социализмын эб найрамдалда дуратай хараа шугамынь энэ олониитын байгуулалтын ушар удхаһаань үндэһэлэн гарана. Олонхи социалис оронуудай хараа бодолойнь, хэрэг ажалайнь бата нэгэдэлтэй байһанһаа манай этигэл үндэһэлнэ.

Ази, Африка, Латиин Америкын хэдэн олон гүрэнүүдэй болон арадуудай, тэрэ тоодо алишье бүлэглэлдэ хамаараагүй оронуудай энхэ амгалан, эрхэ сүлөөтэ байдалые гүн ехээр хүсэжэ байһанһаань манай этигэл үндэһэлнэ.

Эбтэйгээр зэргэ оршон байха политикын мүнөө түйлаад байһан амжалтануудта манай этигэл түшэглэнэ. Хэдэ хэдэн капиталис оронуудай хүтэлбэрилхы бүлэгөөрхид дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй бодото тэнсүүриие, мүн тэрэшэлэн дай хэжэ уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэхэ аргагүй байһыень улам бүри ойлгодог болоожо байна.

Эб найрамдалай хэрэгэй хэзээдэшье илагдашагүй байһандань бидэнэр яахадаа этигэнэбибди гэбэл, ажалша хүнэй — хүдэлмэришэнэй, тариашанай, интеллигентын амгалан тайбанда дуратай агуу ехэ хүсэндэнь гүнзэгыгөөр найдажа, тэрээндэнь түшэглэнэбди. Эдэнэр бүхы дэлхэйн зоной яаха аргагүй диилэнхи олонхинь болоно.

Эб найрамдалай хэрэгтэ бидэнэр яахадаа этигэл найдабаритайгаар хандaнабибди гэхэдэ, тэрэниие бүхэдэлхэйн энэ хуралдаанда үргэнөөр түлөөлэгдэһэн амгалан байдалай түлөө тэмсэдэг бүхы олониитын хүдэлөөнүүдэй ажал ябуулгатай холбоотойгоор, мүн коммунистнуудай, социалистнуудай, социал-демократуудай, христиануудай хамтын тэмсэлэй саашанхи хүгжэлтэтэй холбоотойгоор харанабди.

Эдэ бүгэдэ этигэл найдабаритайгаар ажаллаха арга боломжо олгоно.

Гэхэтэй хамта, эб найрамдал тогтоохо хэрэгтэ туйлагдаһан амжалтануудые саг үргэлжэ арьбадхан хүгжөөхэ хэрэгтэй. Энэнь саашадаашье тиимэ хүнгэхэнөөр ураг шаа дабшахагүй. Нилээд олон бэрхэшээлнүүдые дабан гараха, эб найрамдалай хорото дайсадай добтолгонуудые нэгэтэ бэшэ гэдэргэнь сохихо хэрэг гарахал. Тэмсэлэй орёо хэсүүнь бидэнэй ажаһуужа байгаа шэнэ эрхэ нүхэсэлнүүдтэй, уласхоорондын харилсаануудай шэнэ шататай баһал холбоотой бшуу. Тиимэһээ энээнэй урда тээхидэл адли, гансашье үнэн шударгыгаар, эдэбхитэй шангаар тэмсэл ябуулха бэшэ, харин ажал хүдэлмэриин арга дүршэлые нарижуулха, түгшүүрилэй һүжэржэ магад байһан гуламтануудые саг дарыдань зайсуулан сараха шадалтай тодорхой үүсхэлнүүдые гаргаха, шэнэ арга замуудые бэдэрэн олохо хэрэгтэй, мүн түгшүүрилтэ байдалые саашадань ямаршье һаад түбэггүйгөөр һуларуулха ёһотой. Эб найрамдалда эрмэлзэһэн хүдэлөөн бүхэниие эдэбхитэй шударгы болгожо, мүн тэдэниие нэгэн ниитэ урасхалда оруулхын тулада саашадаа ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй байна. Мүнөөнэй түүхэтэ эрхэ байдалай, үгышье һаа энэ саг үеын эрилтэ юуб гэхэдэ, бүхы оронуудта, бүхы арадуудта энхэ амгалан хүгжэлтэ хангахын тулада хүн түрэлтэнэй эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдые нэгэдхэн хамтаруулха ёһотой.

Хүндэтэ ханинар! Манай бүмбэрсэгэй олон миллион хүнүүд эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй бүхэдэлхэйн конгрессһээ ехэ юумэ хүлеэжэ байна. Үргэн ниитэ олоной һанал сэдьхэлые хүдэлгэжэ байгаа хойшолуулашагүй шухала асуудалнуудта харюу хүлеэжэ байна, хоридохи зуун жэлэй эгээн харюусалга ехэтэй асуудалнуудай нэгэн — бата бэхи эб найрамдал тогтоохо ябадалда туһа дүхэм үзүүлхэ үүргэтэй бүхы дэлхэйн олониитын хүдэлөөн зохихо захяа заабари хүлеэжэ байна. Энэ айхабтар ехэ харюусалгатай хэрэг. Мүн минии һанахада, баһая ехэ зориг бадаруулхы хүсэн ха юм.

Эб найрамдал бэхижүүлхэ талаар өөһэдынгөө ажал ябуулгануудта та бүгэдэ Советскэ Союзай Коммунис партиин ба Советскэ правительствын, бүхы совет хүнүүдэй зүгһөө айхабтар шударгы халуун дэмжэлгэ абаха байхат гэжэ найдуулхыемни зүбшөөгыт. (

Советскэ Союзай дотоодын байдал, совет хүнүүдэй, манай парти ба правительствын ажал хэрэгүүд, һанал хүсэл эб найрамдал тогтоохын түлөө эрмэлзэлээр нэбтэрэнхэй. Совет арад өөрычгөө зохёон байгуулхы амгалан ажалые зориг түгэсөөр ябуулжа байна гэжэ манай эндэ урдань ерэжэ байһан хүнүүдшье, анха түрүүшынхеэ Москва ерэһэн уладуудшье бултадаа эли тодоор хаража байнал.

Мүнөө үедэ манай арад зон юһэдэхи табан жэлэйнгээ гурбадахи жэлые түгэсхэжэ байна. КПСС-эй XXIV съездын хараалһан гол шухала социально-экономическа зорилгонууд мүнөө гурбан жэлэй уридшалһан дүнгөөр абажа харахада, гүйсэд дүүргэгдэхэ байха гэжэ бидэнэр этигэл найдабаритайгаар хэлэжэ шадаха байнабди. Энээнэй эгээн түрүүшынь гэршэ юуб гэхэдэ, оронойемнай үндэһэн олзо доход тогтууритайгаар ургаһан байна. Энэнь табан жэлэй гурбан жэлэйнь хугасаа соо 16,4 процентээр нэмээгдээ.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудай хүгжэлтэдэ ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Хэрбээ 1973 оной түсэбөөр промышленна үйлэдбэриин ургалта 5,8 процентээр нэмэхэ гэжэ хараалагдаһан байбал, мүнөө жэлэй юһэн һарын туршада урда жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, 7,3 процентээр ехэ болоо.

Парти ба Совет правительствын саг үргэлжын анхарал оролдолгын ашаар, хүдөө нютагаархидай эсэшэ сусашагүй ажал хүдэлмэриин ашаар энэ жэлдэ урда урдань абтаагүй үндэр баян ургаса ургуулагдаа. 215 миллионһоо үлүү тонно орооһо тараан абтахаар тухайлагдана. Манай ородой заншалта хэмжүүрээр энээниие тоолобол, 13 миллиардһаа дээшэ пүүд болохо байна. Орооһо тараа худалдан абаха энэ жэлэй гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Долоо хахад миллионһоо дээшэ тонно сэбэрлэгдээгүй хлопок, 82 миллионһоо дээшэ тонно саахарай свёкло худалдан абтаха байна. Энэмнай баһал ехэ амжалта ха юм.

Энэ табан жэлэй үнгэрһэн гурбахан жэл соо Советскэ Союзай хото, тосхонуудта 7 миллион шахуу шэнэ байранууд бүтээгдэхэ юм.

Эдэ амжалтануудтаа совет хүнүүд урмашан баясана. Тэдэниие бүхы дэлхэй дээрэхи ханинарнай амаршална. Эды ехэ амжалтанууд газар дэлхэйдэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһа нэмэри хүргэнэ гэжэ тэдэнэр һайн мэдэнэ ха юм.

Агуу ехэ революциингаа һүүлээрхи анханай жэлнүүдтэшье, социализм байгуулжа байһан онуудтаашье, фашизмтай тэмсэжэ байха үедөөшье, дайнһаа хойшонхи хэдэн арбаад жэлнүүдтэшье хүн түрэлтэнэй аша туһын түлөө тэмсэлэй түрүүшын зэргэнүүдтэ ябаһан, мүнөөшье ябажа байгаа совет арадта бүри мүнөөн найдахадатнай болохол.

Энэ үндэр ендэр дээрэһээ үгэ хэлэхэ арга боломжо олгоһондотнай, тус конгресс эмхидхэгшэдтэ, хүндэтэ ханинар, Та бүгэдэндэ баяр хүргэхые хүсэнэб! Энэ конгрессто хабаадалсаһан хүндэтэ Та бүгэдэндэ аша үрэ ехэтэй хамтынгаа ажалда ехэ амжалта туйлахыетнай хүсэхыемни зүбшөөгыт. Тэрэтнай манай бүмбэрсэгэй бүхы түбинүүдэй хүн зоной сэдьхэл зүрхэндэ һайшаан дэмжэлгэ түрүүлхэл гэжэ би бата этигэнэб. **(Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые тэндэ байлсагшад тон ехэ анхаралтайгаар соносожо, оло дахин нэрьемэ альга ташалгаар угтаба).**

Үглөөдэр—комсомолой мүндэлһэн үдэр

АМЖАЛТААР БАЯН УГТАБАБДИ

ЛЕНИНСКЭ комсомолой байгуулагдаһаар 55 жэлэйнь ойе үглөөдэр тэмдэглэхэмнай. Энэ үнгэрһэн жэлнүүд соо ВЛКСМ-эй нэрэ хүндэнь нилээдгүй дээшэлһэн, социализм, коммунизм байгуулгын асари ехэ тэмсэлдэ совет залуушуул сэгнэшэгүй ехэ хубитаяа оруулһан байна. Мүнөө манай Ленинскэ комсомол Коммунис партиин хэрэг халан абаха дайшалхы түһалагшань болоно. Хэр зэргээр энэ уялгаяа дүүргэжэ байһаниинь комсомолой туг дээрэ яларһан зургаан орден гүйсэдөөр элирхэйлээ.

34 миллион залуу үетэн комсомол гэһэн үндэр нэрэеэ нангинаар сахин абажа ябана. Коммунис партиин, агуу Ленинэй һургаал заабари тэдэнэй гол комнолынь. Тиимэһээ «коммунизмда һураха» гэһэн Ленин багшын захяае манай совет залуушуулай үдэрһөө үдэртэ бэелүүлжэ байха нангин уялгань болонхой ха юм.

Мүнөө үедэ хоёр хүдэлмэришэнэй, багшын, инженерэй, врачай, эрдэмтын нэгэниинь гушаад наһанай залуу хүн. Ганса энээхэн жэшээ дээрэһээ харахада, комсомол агуу вождиингоо захяае гүйсэдөөр бэелүүлжэ ябана бшуу.

Бүхы совет арадтаяа хамта манайшье республикын залуушуул комсомолойнгоо алдарта ой амжалтатайгаар угтахые оролдоо. Манай областной организаци зуу мянган гэшүүдтэй. Комсомолой хүдэлмэридэ хоёр мянгаад залуу коммунистнууд хүдэлмэрилнэ. Комсомолшуудай 62 процентнь басагад, 46,7 процентнь үйлэдбэри дээрэ сэхэ хүдэлдэг. Нютагай Соведүүдтэ депутатаар 1496 залуу наһатан һунгагдаһан байгаа һаань, тэдэнэй 936-ниинь комсомолшууд юм. Иигэжэ манай залуушуул гүрэн түрын хэрэгтэ мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана гэшэ. Мүн Коммунис партиимнай залуу үетэндэ али зэргэ батаар этигэн найдадаг байһыень энэ тоо баримта тодоор элирхэйлнэ.

Энэ бодолоймнай бүри элеэр харагдахын тулада үшөө хэдэн жэшээ дурдая. СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар мүнөө хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлдэдэг хүдөө ажахын техникумэй студентка, урдань Хориин аймагай Анаагай совхозой хонишон байһан комсомолка Зоя Жамсаранова, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадаар прибор бүтээлгын заводой хүдэлмэришэн комсомолка Светлана Клобукова гэгшэд һунгагдаһан байна. Мүн Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадуудаар 16 комсомолшууд дэбжүүлэгдээ һэн.

Комсомолой мүндэлһэн үдэр манай ороной хүбүүд, басагад партиингаа, арадайнгаа урда тоосоогоо барина гэшэ. Республикымнай залуушуул «КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэриие бэелүүлхын түлөө» гэһэн уряа доро үнгэржэ байһан бүхэсоюзна Ленинскэ шалгалтада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байнхай. Энэнь коллективэйнгээ, комсомолец, залуу хүн бүхэнэй хэһэн ажалые нарин нягтаар, сэхэ сэбэрээр сэгнэхэдэ ехэ туһатай байна.

Маркс, Энгельс болон Ленинэй зохёолнуудтай, КПСС-эй программа болон Уставтай танилсахадаа, манай залуушуул урдаа ямар зорилготой байһанаа элеэр ойлгожо абаха жэшээтэй. Тиихэдээ манай арадай урда табигдаһан ехэ ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа арга боломжоёо элсүүлэн, бүри горитойгоор хубитаяа оруулхые оролдоно ха юм.

Жэшээлхэдэ, прибор бүтээлгын заводой Нина Томиловагай, Павел Макаровай, Дэнсэма Жалсараевагай, Валентина Кордаленкын комсомол-залуушуулай бригаданууд 1974 оной январь-апрель һаранuудай түсэбэй тоосоогоор ажаллажа байна. Бүхы дээрээ заводой 300 гаран комсомолшууд болон залуушуул жэлэйнгээ түсэбтэ даабари дүүргэнхэй.

Хүдөө ажахые абажа хараа хадамнай баясама жэшээнүүд баһал олон. Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой һаалишан, ВЛКСМ-эй райкомой гэшүүн Баир Санжимитыпов найман һара соо 1800 килограмм һү үнеэн бүриһөө һааха гэһэн даабаритай байһан һаа, 1860 килограмм болгоһон байна. Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой комбайнер, комсомолец Дмитрий Петров октябриин 10 болотор 3747 центнер ороохо сохижо абаһан юм.

Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Евдокия Бадмаева 100 эхэ хониин бүриһөө 102 хурьга абаа һэн. Энэ нүхэр Москвада болоһон Бүхэсоюзна совет залуушуулай фестивальда хабаадалсаа. Ажалайнь амжалтануудые онсо тэмдэглээд, ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй Тэмдэгээр Евдокия Бадмаевае шагнаһан тухай мэдээсэл һая тунхаглагдаһан тогтоол соо уншаабди.

Һүүлэй үедэ хүдэлмэришэн залуушуулай дунда «Мэргэжэлээрээ эрхим» гэһэн конкурс үнгэргэгдэдэг болоо. Жэшээлхэдэ, энэ жэл шулуушадай, штукатурщигуудай, поварнуудай, слесарьнуудай, фрезеровщигуудай дунда иимэ мүрысөөнүүд эмхидхэгдээ һэн.

Залуу инженернүүд, хүдэлмэришэд урлан нарижуулгын хэды шэнээн удха шанартай байһыень гүн гүнзэгыгөөр ойлгонхой. Тиимэһээ тэдэнэр энэ хэрэгтэ мүн лэ эдэбхитэйгээр оролсожо, яһалашье амжалтатай хэрэг түйлаа. Жэшээлхэдэ, жэлэй эхинһээ хойшо залуу урлав нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод 5225 дурадхал оруулаад байна. Тэдэнэй олонхинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэдээ, 5672 мянган түхэригэй сэнтэй алмалта, арьбалалта хэхэ арга олгоо.

Манай республикын комсомольско организацинуудта политһуралсалай шэнэ жэл эхилээ. Энэ һуралсалда 15 мянга гаран хүбүүд, басагад ябажа, экономическа, политическэ мэдэсэеэ дээшэлүүлхые оролдон һуража байна.

Энэ жэлэймнай һайндэр комсомолдо В. И. Ленинэй нэрэ олгогдоһоор 50 жэлэй ехэ ойе һайндэрлэхэеэ хүлеэжэ байһан үедэ үнгэржэ байна. Мүн Буряадай комсомолой организациин тогтоһоор 50 жэл гүйсэхэнь. ВЛКСМ-эй XVII съездшье ойртошобо гэшэ.

Тиимэһээ комсомолшууд болон залуушуул эдэ һайндэрнүүдые бүри амжалтатайгаар угтаха гэһэн гол зорилго урдаа табяад, ажал хэрэгээ эдэбхитэй ябуулжа байна.

Буряадай комсомол урдаа байһан зорилгоёо бэелүүлжэ шадаха гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди.

В. ЛЕОНОВ,
ВЛКСМ-эй обкомой секретарь.

БАЯРАЙ СУГЛААН

Республикын кооперативна түрүүшын эмхи — Буркоопсоюзай анха байгуулагдаһанһаа хойшо 50 жэл гүйсэһэнэй ойн баярай суглаан байгша оной октябриин 26-да Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин байшан соо болоһон байна.

Республикын кооперативна эмхи зургаануудай табин жэлэй хүгжэлтын шатанууд тухай Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ А. А. Именохоев элидхэл хээ.

Буряадай кооператорнуудай һайндэртэ Яхадай АССР-һээ, Эрхүүгэй ба Шэтын областьнуудһаа делегацинууд. Роспотребсоюзай правлениин түрүүлэгшын орлогшо А. К. Сорокин болон бусад айлшад байгаа.

Баярай суглаан дээрэ Буркоопсоюзай үмэнэ амаршалгын адресууд барюулагдаа. Республикымнай кооперативна худалдаа наймаанай ба нийтын эдеэ хоолой промышленна предприятинуудай ба эмхи зургаануудай түрүү олон хүдэлмэрилэгшэдтэ КПСС-эй Буряадай обкомой ба республикын Министрнүүдэй Соведэй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, гүрэнэй кооперативна эмхинүүдэй Түбэй Союзай ба худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Баярай суглаанда хабаадагшадта Буряадай искусствын мастернууд ехэ концерт харуулһан байна.

Тэрэ үдэр, үглөөнэй 10 чаһаа Улаан-Үдын Коммунистическэ үйлсөөр Хүдөө ажахын техникумэй урданай гэр соо (Соведүүдэй б... гай хажууда) Буряад... перациин музей ... эхилээ. Тус музей һон... той экспонадуудаар ... Республикын ажал... коммунис ёһоор хүмүү... хэ ба хангаха хэрэгт... коопсоюзай 50 жэл с... лүүлһэн ажал хэрэ... элеэр харагдана.

Зураг дээрэ: музей... гын үедэ.

Манай к...

ФОТОРЕПОРТАЖ

ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭЭД...

Нооһо угаадаг фабрикын илгалгын цех. Энэ цехэй коллектив юһэн һарынгаа түсэбтэ даабари холо үлүүлэн дүүргэжэ, юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлые ажалай амжалтаар түгэсхэхын түлөө тэмсэжэ байна.

Энэ цехтэ 467 хүн ажаллана. Тэдэнэй 147-ниинь комсомолшууд.

Ольга Чеканэй комсомол-залуушуулай бригадын хүдэлдэг газарта ерэхэдэмнай, нарин нягтаар илгагдаһан нооһон угаалгын цех руу эльгээгдэхээр бэлэн болоод, хоорботой тэргэнүүд соо обоолоотой байба.

Нооһо шанар шанараарнь илгаха гээшэ тон хэсүү хүдэлмэри юм. Энэ ажал хэхэдээ ехэл анхаралтайгаар, тэсэбэритэйгээр хүдэлхэ хэрэгтэй. Дүй дүршэлтэй илгагшын хургануудынь нооһоной ямар шанартай байһыень алдуугүйгөөр мэдэдэг болошодог юм хаш. Нээрээшье, бригадир Ольга Чеканмантай хөөрэлдэжэ байхадаа, илгагдажа байһан нооһоёо харангүй ажаллаашье һаа, гарнуудынь нэгэл янзаар хүдэлһэн зандаа. Илгагдаһан нооһон хажуудахи тэргэнүүд соо улам ехэ болоно.

Комсомолшууд Лида Коноваленко, Галина Болдогоева болон Екатерина Арефьева гэгшэд Ольгоһоо дутуугүй бэрхэ, шадабаряар түгэс болоһон хүдэлмэришэд.

Бригада жэлэйнгээ түсэб үнгэрэгшэ һара соо дүүргээд, 1974 оной январиин түсэбтэ даабариде оронхой. Һүүлэй мэдээгээр энэ коллектив 292 тонно нооһо түсэбһөө гадуур илгажа угаалгын цехтэ ябуулаа.

Иигэжэ Ольга Чеканай бригадын комсомолшууд болон залуушуул ВЛКСМ-эй байгуулагдаһаар 55-дахи ойе ажалай үндэр амжалтаар угтаба.

Валентина Дмитриевагай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай коллектив баһал һайнаар хүдэлнэ. Октябриин 17-ной үдэр болоһон цехэй комсомолой организациин тоосоото-һунгалтын суглаанай болоходо, ВЛКСМ-эй ЦК-гай түлөөлэгшэ энэ бригадада комсомолой ЦК-гай вымпел барюулаа һэн. Мүн эрхим илгагша Лидия Глушкова ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй Тэмдэгтэ хүртэбэ.

Тус бригада баһал 1974 оной январиин даабари дүүргэжэ байна. Эдэнэр Ольга Чеканай бригадатай ана мана ябана. Хэнэйнь илаһан жэлэй һүүлдэ гаргагдаха түтэсхэлэй дүнгүүд дээрэһээ элирхэ ёһотой.

Илгалгын цехэй комсомолой организаци завод соогоо ходол түрүүлжэ ябана. Комитедэйнь секретарь, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденой кавалер, эрхим илгагша коммунист Любовь Бальжир юм. Люба заводой бии болоһон сагһаа хойшо эндэ ажаллана.

— Люба манай фабрикын басаган. Тэрэ оройдоол 16—17-той ябахадаа, манда хүдэлхөөэ ерээ һэн. Эндэ хүн бэеэ гүйсөө. Ажалайньшье намтар фабрикатаймнай сасуу, — гэжэ илгалгын цехэй начальник Екатерина Ивановна Беломестнова манда хөөрэнэ.

Мүнөө жэлдэ Люба хүдэлмэришэн залуушуулай һургуули дүүргэхэнь.

—10-дахи класс дүүргээд, хүдөө ажахын институтда орохо хүсэлэн бии. Заочноор һураха хүн бээзэб, — гэжэ Любовь Балжир маанадта фабрикын илалгын цех соо хэлэнэ.

Юрэдөө нооһо угаалгын ажалша бэрхэ залуушуул яһалашье олон. Мүнөө ВЛКСМ-эй 55-дахи жэлэй ойе эндэхи комсомолшуудай иимэ амжалтатайгаар угтажа байһандань баясамаар байгаа һэн.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй Тэмдэгтэ хүртэһэн түрүү илгагша Лидия Глушкова. 2. Ольга Чеканай комсомол-залуушуулай бригадын гэшүүд. Зүүн гарһаа: Галина Макарова, Галя Дамбуева, Екатерина Арефьева, Ольга Чекан, Елена Сампилова, Людмила Ефимова, Лидия Коноваленко, Лидия Трунева. 3. Нооһо угаадаг фабрикын илгалгын цехэй комсомолой комитедэй секретарь Л. Балжир.

С. БАЛДУЕВАЙ фотозураг.

ХИЛЫН СААНАҺАА

телефон-телеграф-радио

НЬЮ-ЙОРК

АЮУЛГҮЙН СОВЕТ:

СЭРЭГЭЙ ЯМАРШЬЕ БҮЛЭГЛЭЛДЭ ОРОДОГГҮЙ ГҮРЭНҮҮДЭЙ ТОГТООЛ АБТАБА

ТАСС

Египедэй делегациин гуйлтаар ООН-ой Аюулгүйн Совет октябриин 25-да заседанияа һэргээхэдээ, сэрэгэй ямаршье бүлэглэлдэ ородоггүй найман гүрэнэй дурадхаһан тогтоолые 14 хүнэй дуугаар абаһан байна.

Соведэй 1973 оной октябриин 22-ой, 23-най тогтоолнуудые Израилиин эбдэжэ байһан тухай асуудалые хаража үзэжэ байһан Аюулгүйн Совет энэ тогтоол абахадаа, дайнай бүхы ябуулгануудаа бүрин хүсэдөөр дары болюулжа, 1973 оной октябриин 22-то байһан газарнуудтань хоёр талые буцааха эрилтэ табина. Хоёр талада ООН-ой адаглагшадай тоос олошоруулхыень ООН-ой генеральна секретарьта дурадхахадаа, Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүдые оруулангүй, ООН-ой гэшүүн гүрэнүүдэй хүдэлмэришэдһөө бүридэһэн ООН-ой онсо өөрсэ хүсэнүүдые дары бии болтохоор тогтоол хараална. Аюулгүйн Совет эдэниие хүтэлбэрилхэ зэргэтэй.

Сэрэгэй ямаршье бүлэглэлдэ ородоггүй оронуудай тогтоолые Аюулгүйн Совет һайшааһан байна. Хэншье буруушаажа дуугаа үгөөгүй, хэншье һаналаа бариагүй. Хитадай түлөөлэгшэ дуугаа үгэлгэдэ хабаадаагүй.

***

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой онсо өөрсэ хүсэнүүдые байгуулха тухай Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэриин үндэһөөр, Австриин, Финляндиин ба Швециин подразделенинүүдһээ бүридэһэн ООН-ой сэрэгүүдые Кипрһээ абажа, Суэцкэ каналай хойто, түбэй ба урда хубинуудта дайнай ябуулгануудые болюулха районууд худаа дары эльгээхэ гэһэн захиралта ООН-ой генеральна секретарь К. Вальдхайм үгэбэ.

Аюулгүйн Соведэй октябриин 25-най үдэшын заседани дээрэ К. Вальдхайм үгэ хэлэхэдээ, энээн тухай соносхоһон байна.

ВАШИНГТОН

Г. Киссинджерэй пресс-конференци

ТАСС

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалда зорюулагдан үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ США-гай гүрэнэй секретарь, национальна аюулгүйе сахиха талаар президентын туһалагша Г. Киссинджер үгэ хэлэбэ.

Дайнай ябуулгануудые зогсоожо, дэлхэйн энэ районда бата эб найрамдал хангаха зорилготойгоор Дүтын Зүүн зүгтэхи зүришэлдөө хёмороо эблэрүүлэн гуримшуулха тухай хөөрэлдөөнүүдые эхилхын тула Советскэ Союз, Холбоото Штадууд мүнөө үедэ ехэ хүсэлэл оролдолго гаргажа байна гээд Г. Киссинджер тоггон хэлээ. Энэ хёмороое гуримшуулха хэрэгтэ Советскэ Союз, США онсо харюусалгатай байна гэжэ Г. Киссинджер тэмдэглээ. Буудалдаа дары зогсоохын тула манай оронууд хамтаараа ябуулгануудые хэнэ гэжэ Киссинджер хэлэһэн байгаа.

Энэ талаар би Москва ошожо, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневтэй хөөрэлдөөнүүдые хээ һэм гэжэ гүрэнэй секретарь мэдүүлбэ. Манай һанахада, хёмороо зүришэлдөөндэ хабаатай хоёр талада таарахаар, нүлөө үзүүлхээр хэмжээнүүд хараалагдаа.

Москвада туйлагдаһан хэлсээнэй үндэһөөр США ябуулгануудые хэхэ байна гэжэ Г. Киссинджер мэдүүлбэ.

ЯУНДЕ

Худалдаа наймаа... үргэдхэнэ

ТАСС

Африкын олохон ор... урдандаа колонинь ... гүрэнүүдтэеэ харил... таһалжа, адли тэгшэ ... тэйгээр, али алиндань ... тай туһатай хэлсээнэй ... һөөр харилсаагаа ... хые хүсэһэн гүрэн... холбоо барисаагаа ... хые оролдоно. СССР-... Камерунай хоорондохи ... далдаа наймаанай-эконо... ска харилсаан иимэ ... барисаае элирхэйлэн ... нэ.

Саашадаа совет-ка... худалдаа наймаанай ... саан улам үргэдэхэ ба...

РИМ

Ехэ театр Миланда

ССР Союзай гүрэн... демическэ Ехэ театрай... ролиин «Ла скала» гэд... ланай суута театрта... хыень Италиин искус... дуратайшуул ехэтэ һон... хүлеэнэ.

Совет артистнуудай ... шадабаряа харуулалга ... кусствын һайндэр», ... най соёлой ажабайдал... со өөрсэ хэрэг» болох... ха гэжэ Италиин газе... бэшэнэ.

Бүхы зүжэгүүдтэ ... биледүүд үни худал... хай, гэбэшье Италии... нютаг булангуудһаа, ... сад оронуудһаа зах... Миланда орожо үрг... һөөр.

НЬЮ-ЙОРК

Израильда туһална

Холбоото Штадууд б... сэгээр Израилиие х... үргэлжэлһөөр. Ам... хэблэлэй мэдээс... ёһоор, Израильда эль... һэн 130 самолёт, 350 ... һаа гадна, сэрэгэй сэ... никэ эдэнэй дунда с... дуудые, танкнуудые ... нүүдые энэ орондо ... эльгээгээ. Тель-Авивт... шэнээн американ ту... жын үзүүлэгдэһэниинь ... са байна.

Эдэ оронуудай газар... байдаг США-гай бааз... һаа сэрэгэй техникэ ... ильда эльгээлгые бүр... һан Баруун Европын ... хэдэн оронуудай ши... рние Холбоото Штаду... гоогүй гээд «Нью ... таймс» газетэ бэшэнэ.

БОНН

АЖАЛШАДЫЕ ХОХИДОЛДО ОРУУЛАН...

ТАСС

«Хатендахи «Витманн» гэдэг шудхалаагай заводто 925 хүн ажалһаа гаргагдаа», — гэһэн мэдээсэл Баруун Германиин хэблэлэй хуудаһануудта тунхаглагдаһан байна. Һаядаа Бергиш — Гладбахтахи барилгын фирмэнүүдэй нэгэндэ мянга шахуу хүн хүдэлмэригүй үлэбэ.

Мүнөө «Германиин Федеративна Республикын олон мянгаад хүн хүдэлмэригүйдэхэ аюулда ороод байна» гэжэ ДПА агентство мэдээсэнэ.

Мянга гаран хүдэлмэришэн-металлистнууд ерэхэ жэлэй январь һарада ажалһаа гаргагдаха юм гээд «Рейншталь» гэжэ концерндэ хабаатай Ганновертохи «Ханомаг» гэдэг барилгын машинануудые бүтээдэг завод соносхоо. Баруун Германиин барилгын промышленностьда үйлэдбэриин хэрэгүүд муудажа, захилнуудай багаар ороһонһоо уламжалан, иимэ хэмжээ абаха ушартай болобобди гэжэ предприятиин дирекци мэдүүлбэ.

Ороной промышленна ехэ ехэ районуудта ажалладаг хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн нилээд доошолһон байна. «Ной Рейнцайтунг» газетын бэшэһэнэй ёһоор, Хойто Рейн-Вестфали... лай дүүрэн неделиин ... соо хүдэлдэггүй пром... на предприятинууд, ... һарынхитай жэшэхэд... үлүүгэй дахин оло... Мүнөө тэндэ 150 ии... приятин хүдэлнэ.

Бүд нэхэлгын пром... ностьдахи байдал ... тулюур муу. Герман... деративна Респуб... текстильна промышле... да август һара соо ... неделиин туршада хү... гүй 7.100 хүнэй бии ... һаа, харин сентябр... 20.130-да хүрэһэн ... жэ ажахын министе... статс-секретарь М. ... бундестаг дээрэ үгэ ... дээ мэдүүлээ.

ҮНЭН БОЛОҺОН УШАР

ЭЭЗЭЭ АБАРҺАН ПОРШООНХО

Энэ ушар Баргажанай аймагай Улан нютагта болоһон юм. Ган гасуур жэл байгаа. Эдихэ хоолоор хоморможо, үлэн хооһоор намаржаһан баабгайнууд баймга саһанай ороошье һаа, эшээндээ оронгүй, хээрэ талаар зайгуултадаг болобо.

Занадай үбгэжөөл айл хотонһоо холо хээрын сагаан талада ажаһуудаг һэн. Нэгэтэ бүхэли үдэртөө ажаллажа эсэшэһэн үбгэн хүгшэн хоёр үдэшэлэн шара улаахан сайгаа хүлэртэрээ уугаад, хэбтэридээ орожо, бүхэ нойроор унташаба ха. Жэлһээ үлүүхэн болошо байһан поршоонхынгоо баггүй шангаар шашхахада, һүни орой хүгшэн һэришэбэ. Шагнаархахэдань, гэрэйнь хажуудахи хорёо соо хэбэртэй. Бушуухан оронһоо бодожо, гэрээрээ дүүрэн хурхиржа хэбтэһэн үбгэнөө һэрюулхэ һанаатай нүгөө булан тээшээ ялхирглаба.

— Үтэр бодыш! Хулгайшан гахайдамнай оробол.

— Һүниин зоргоор юу хүниие татаабши, — гэжэ үбгэн нойрмоо дундаа сухалдаба.

— Дууланагүй аалиш поршоонхынгоо шашхахые! Хулгайшан гахайемнай алажа байнал, — гэжэ хүгшэн шэхэндэнь шэбэнэбэ. Үбгэн һуга харайн бодошобо.

— Дархалдаг хурса һүхэм хаанаб? — гэжэ дуугараад, үүлэн тээшэ дабгибо.

Хүгшэн хормойһоонь зулгаалдашаба.

— Байз! Хурса һүхэеэ барибал, хэнтэйшье хамаагүй тэнсэлдэхэб, — гээд, үбгэжөөл сарбай һүхэеэ бэрижэ газаашаа гарашаба.

Балай харанхы һүни хулганаанда добтолхоёо һанаһан миисгэй мэтэ һэмээхэнээр гэшхэлһээр үбгэжөөл гахайнгаа хорёодо дүтэлжэ, зэбһэраарнь шагааба. Нэгэ томо хара юумэн бүрынэ. Хулгайшаниие айлгажа бүдүүн хоолойгоор хашхарха һанаатай үбгэжөөл хорёогой саанаһаа толгойгоо бултайлгаба. Тиихэтэйнь адли мунса шэнги томо «нюдарга» толгой руунь буушаба. Занадай үбгэжөөлэй нюдэнһөө гал сахилаад, үхэдхэн унашаба. Мэдээгээ орожо нюдэсэ нээхэдээ, тэрэ бамбагар зөөлэн дахатай томо амитанай, эбэртэ орошоод хэбтэбэ.

Эгээл энээхэн үедэ поршоонхонь ойгоргүй муухайгаар шашхажархиба. Залд гэһэн баабгай хажуу тээшээ халба һүрэжэ, хорёо дээгүүр харайжа гараад, хойшоошье харангүй гүйжэ арилшаба.

— Үхэдэлшни, энээхэн поршоонхынгоо буянгаар амиды гарасалдабалби, — гэжэ үбгэжөөл аман соогоо гүбэд гээд, баабгайһаашье шуранаар гэртээ гүйжэ оробо.

М. МИХАХАНОВ.

ШАНДА ХҮРТЭБЭ

Ан үсхэбэрилдэг «Забайкальский» совхозые Зүүн-Сибириин ангай арһанай фабрика гээд нэрлэдэг гээшэ. Үнэхөөрөөшье тиимэ. Мүнөө 80 мянга гаран норко, 7 мянган халтар хара үнэгэн, 3 мянган туулай энэ ажахыда бии.

«Забайкальский» совхоз СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ олохон жэлэй туршада хабаадалсана. Байгша ондо ан үсхэбэрилгэдэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө энэ совхозой коллектив ВДНХ-гай нэгэдэхи шатын дипломоор, автобусаар шагнагдаба.

Совхозой директор В. Молев, главна ветврач А. Матренин, ан харууһалагшад Г. Сапунов, С. Ткачева гэгшэд ВДНХ-гай мүнгэн медальда, үнэтэ бэлэгүүдтэ хүртэбэ.

Мүн совхозой главна зоотехник А. Соболев главна инженер М. Плесков ан харууһалагшад Н. Грудинина, П. Будникова У. Думнова болон бусад бронзо медаляар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

П. КАЗАРИНОВ,

БУРЯАДАЙ ДУУШАН— ШВЕЦИИН АЙЛШАН

Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо, баледэй театрай дуушан, РСФСР-эй габьяата артист Ким Базарсадаев уржидар Швеци мордобо.

Ноябрь һарын 2-һоо декабрь гаратар энэ орондо совет соёл культурын үдэрнүүд үнгэргэгдэхэ юм. Эндэ Буряад оронноймнай бэлигтэй дуушан Ким Базарсадаев хабаадалсахань.

— Швеци намда танил орон юм. Мүнөө тиишэ хоёрдохидо. ниислэл хото Стокгольмдонь гурбадахяа ошохом, — гэжэ Ким хөөрэнэ.

К. Базарсадаевай концертын программада ород классигуудай, совет элитэ композиторнуудай дуунууд оруулагданхай. Тэдэнэйнь дунда уран зохёолшо Д. Улзытуевай үгэ дээрэ Б. Цырендашиевай зохёоһон шэнэ дуунууд бии.

Эхэ оронойнгоо, түрэл Буряадайнгаа гоё һайхан дуунуудые бэлиг шадабаритайгаар гүйсэдхэжэ, олоной магтаалда хүртэхыень Ким Базарсадаевта нютагаархиниинь хүсэнэ.

В. ТОКТОХОЕВА.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна;

13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — Үхибүүдтэ — «Будильнигэй» программа харуулагдаха. 13.40 — «Советскэ Союзда алба хэнэбди» 14.40 — «Уласхоорондын панорама». 15.10 — **Үнгэтэ телевидени.** Спортивна гимнистикаар Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн. Лондонһоо дамжуулга. 16.25 — **Үнгэтэ телевидени.** «Киногоор аяншалагшадай клуб». 17.50 — 18.00 — Забһарлалга. 18.00 — «Главный конструктор» — телевизионно документальна фильм (2-дохи сери). 19.00 — «Москвада боложо байһан Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй Бүхэдэлхэйн конгресс дээрэ» «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — «Чингачгук — Большой змей» — уран һайханай фильм.

Улаан-Үдэ харуулна:

21.00 — «Мүнөөдэр манеж дээрэ» — циркын программа.

«Орбита» харуулна:

22.00 — Футболоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн «Динамо» (Тб) — ЦСКА. 22.50—23.00 — Забһарлалга. 220 — Футбол наадалгын үргэлжэлэл харуулагдаха. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. «Москвада боложо байһан Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй Бүхэдэлхэйн конгресс дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

15.10 — «Шинии ордендууд, комсомол!» — телевизионно фильм. (1—4-дэхи сери). 17.00 — «Буряадай телевидени ба радиогой оркестрэй концерт.

ПОНЕДЕЛЬНИК,
Октябриин 29.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

19.00 — Дамжуулгын программа. 19.05 — Телепанорама (буряадаар). 19.20 — Һурагшадта — «Пионернүүдэй горн дуудана» гэһэн фильм-концерт дамжуулагдаха. 19.50 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» 20.10. — «Нүхэр хүдэлмэришэн» һэн дамжуулга. 20.50 «Зүүн Сибирь» — киножурнал. 21.00 — «Октябрь» һайндэртэ элидхэнэ... промышленностиин хү... рилэгшэдтэ зорюулагд... дамжуулга. 21.20 — «... кел» — комсомолой ... зорюулагдаһан дамжуу...

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

«БУРЯАД ҮНЭН» 1973 оной октябриин 28. 4-дэхи хуудаһан. Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-00648. Заказ №...